

VEDĀS ADMINISTRĀCIJAS UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA

PĀRSKATS

**PAR SAŅEMTAJIEM JAUTĀJUMIEM UN ATBILDĒM
TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANĀ**

2026

(aktualizēts jūnijā – teksts zilā krāsā)

Ievads

Pārskats par Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijā (turpmāk – Ministrija) saņemtajiem jautājumiem teritorijas attīstības plānošanā (turpmāk – pārskats) izstrādāts ar mērķi apkopot un sistematizēt Ministrijā saņemtos jautājumus no iestādēm, pašvaldībām un privātpersonām, publicējot Ministrijas sniegto viedokli (atbildes) uz tām.

Pārskatā apkopotie jautājumi un Ministrijas viedoklis sekmēs vienotu izpratni un uzlabos komunikāciju starp Ministriju un teritorijas attīstības plānošanā iesaistītajām pusēm. Pārskatu var izmantot kā metodisko materiālu, un tas tiks atjaunots atbilstoši aktuālajiem jautājumiem, ko Ministrija turpinās apkopot.

Ministrijas un pašvaldības kompetences nošķiršana

Atbilstoši Pašvaldību likuma 2. panta pirmajai daļai pašvaldības savas kompetences un likuma ietvaros darbojas patstāvīgi un, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 1. panta 2. punktā noteikto, pašvaldības ir atvasinātas publiskas personas un nav Ministrijas padotības iestādes.

Ministrija nav tiesīga pārsniegt savas kompetences ietvarus un iejaukties tādu jautājumu risināšanā, kas ir pašvaldību autonomā kompetencē vai ir pakļauti citu valsts pārvaldes institūciju vai tiesas kontrolei, kā arī nav tiesiska dot pašvaldībai saistošus norādījumus attiecībā par tās kompetencē esošo jautājumu izpildi. Ministrija arī nesniedz juridiskas konsultācijas par tiesību normu piemērošanu vai to interpretāciju un tās sniegtais skaidrojums, t. sk. šajā pārskatā ir vērtējams vienīgi kā Ministrijas viedoklis, kas nav saistošs citām personām.

Atbilstoši Teritorijas attīstības plānošanas likuma 12. panta pirmajai un trešajai daļai teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrāde, apstiprināšana, to īstenošanas uzraudzība un lēmumu pieņemšana par to atcelšanu ir pašvaldības ekskluzīvā kompetence un atbildība. Tomēr tas neizslēdz, ka arī šajā jomā pastāv Ministrijas vispārīga pārraudzība pār pašvaldībām. Pašvaldības pieņemtajam attīstības risinājumam jābūt ilgtspējīgam – rūpīgi izvērtētam un sociāli pamatotam. Pašvaldība ir atbildīga par to, lai tai piešķirtās rīcības brīvības robežās, izstrādājot teritorijas plānojumus un nosakot attīstības risinājumus, tiktu rūpīgi izvērtēta šo risinājumu ietekme uz vidi un līdz ar to uz ikviena sabiedrības locekļa labklājību¹.

Savukārt attiecībā uz būvniecību, Ministrija vairākkārtīgi ir uzsvērusi, ka atbilstoši Būvniecības likuma 12. panta trešajai daļai tieši būvvalde nodrošina būvniecības administratīvā procesa tiesiskumu (tai skaitā veic būvdarbu administratīvo prasību ievērošanas kontroli un pieņem būves ekspluatācijā); sniedz konsultācijas par būvniecības administratīvā procesa kārtību un ziņas par teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumiem; informē par būvniecības procesa tiesisko pamatojumu un sniedz ziņas par pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajām vai paredzētajām būvēm.

Vēršam uzmanību, ka Ministrija neuzkrāj pašvaldību plānošanas dokumentus. Plānošanas dokumenti, kas savulaik tika iesniegti Ministrijā, 2023. gadā ir nodoti glabāšanai Latvijas Nacionālajā arhīvā.

¹ Satversmes tiesas 2009. gada 6. jūlija sprieduma lietā Nr. 2008-38-03 9.2. apakšpunkts.

Saņemto jautājumu tēmas

<i>1. Teritorijas attīstības plānošanas dokumenti</i>	4
<i>1.1. Teritorijas plānojums</i>	4
<i>1.2. Detālpplānojums</i>	6
<i>1.3. Institūciju nosacījumi un atzinumi</i>	8
<i>1.4. Sabiedrības līdzdalība</i>	9
<i>2. Zemes dalīšana</i>	10
<i>3. Meliorācija</i>	11
<i>4. Tiesību normu iztulkošana / piemērošana</i>	12
<i>5. Dīķi un derīgie izrakteņi</i>	18
<i>6. Pašvaldības saistošo noteikumu pieņemšana, grozīšana, atcelšana</i>	19
<i>7. Saules paneļi</i>	21
<i>8. Vēja elektrostacijas</i>	22
<i>9. Nekustamā īpašuma atsavināšana</i>	23
<i>10. Servitūts</i>	25
<i>11. Civiltiesisku jautājumu regulēšana teritorijas plānošanā (kaimiņi)</i>	27
<i>12. Ielas un ceļi</i>	27
<i>13. Degradētas teritorijas</i>	28
<i>14. Dažādi</i>	29

1. Teritorijas attīstības plānošanas dokumenti

1.1. Teritorijas plānojums

1.1.1. Šobrīd novada administratīvajā teritorijā ir spēkā 5 teritorijas plānojumi, trijiem no tiem darbības termiņš noteikts 2023. gads. Vai nepieciešams domes lēmums par šo teritorijas plānojumu darbības termiņu noteikšanu līdz jaunā novada teritorijas plānojuma īstenošanas uzsākšanas brīdīm, vai to jau nosaka Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma Pārejas noteikumu 17. punkts un domes lēmums vairs nav nepieciešams?

Norādīt gadu skaitļus teritorijas plānojuma nosaukumā, ir vēsturiski izveidojies ieradums, īpaši ņemot vērā, ka līdz Teritorijas attīstības plānošanas likuma spēkā stāšanās dienai normatīvais regulējums noteica teritorijas plānojumu darbības laiku 12 gadi. Šobrīd teritorijas plānojums tiek definēts kā ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kas atbilstoši Attīstības plānošanas sistēmas likuma 8. pantam ir dokuments ar darbības laiku līdz 25 gadiem.

Kaut arī pašvaldību saistošie noteikumi ir spēkā tik ilgi, līdz tā izdevējs tos groza, atceļ vai tie citādi zaudē spēku likumā noteiktajā kārtībā, Ministrijas ieskatā pašvaldībai būtu jāpieņem lēmums par spēkā esošo administratīvās teritorijas vienību teritorijas plānojumu piemērošanu līdz jaunā novada teritorijas plānojuma apstiprināšanai, tādejādi pašvaldība nodrošinātu teritorijas plānojumu nepārtrauktību un radītu vienotu pieeju, kā arī kļiedētu iespējas dažādi interpretēt minēto teritorijas plānojumu spēkā esamības termiņus.

1.1.2. Teritorijas plānojumā attēloto vai noteikto aizsargjoslu vai apgrūtināto teritoriju precizēšana ar zemes ierīcības projektu

Zemes ierīcības projektu izstrādā gadījumos, kad normatīvie akti vai vietējās pašvaldības domes lēmumi neparedz detālplānojuma izstrādi². Zemes ierīcības projektu un tā grozījumus apstiprina vietējā pašvaldība, izdodot administratīvo aktu³. Zemes ierīcības projektu izstrādes kārtību noteic Ministru kabineta 2016. gada 2. augusta noteikumi Nr. 505 “Zemes ierīcības projekta izstrādes noteikumi” un atbilstoši 13.5.apakšpunktam pašvaldība sniedz izstrādātājam informāciju par pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktajām aizsargjoslām (aizsardzības zonām), kuru attēlošana nebija iespējama izvēlētajā kartes (plāna) mērogā.

Attiecīgi zemes ierīcības projektā attēlo aizsargjoslas un apgrūtinātās teritorijas, bet nevar precizēt to robežas, tāpēc pašvaldība nav tiesīga plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos paredzēt, ka aizsargjoslas un citas apgrūtinātās teritorijas ir precizējamas ar zemes ierīcības projektu. Piemēram, *aizsargjoslas un citas apgrūtinātās teritorijas, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir attēlotas vai noteiktas Teritorijas plānojuma grafiskās daļas kartē ar mēroga noteiktību 1:10000, precizē plānos ar mēroga noteiktību 1:500 vai augstākā detalizācijā, izstrādājot lokālplānojumu, detālplānojumu, zemes ierīcības vai būvniecības dokumentāciju.*

Lokālplānojums

1.1.3. Pierīgas pašvaldības izvirza obligātu prasību lokālplānojuma īstenošanas kārtību noteikt teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, pamatojoties uz bažām, ka attīstītājs var neizpildīt uzņemtās saistības.

Detālplānojumiem īstenošanas kārtība tiek noteikta ar administratīvo līgumu, to pasaka arī normatīvais akts, bet kā ir ar lokālplānojumiem? Vai lokālplānojumu īstenošanas kārtība obligāti

² Zemes ierīcības likuma 8. un 9.pants;

³ Zemes ierīcības likuma 19.pants;

iestrādājama teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos vai arī to var aprakstīt paskaidrojuma rakstā? Vai šāda prasība ir pamatota un atbilst normatīvajam regulējumam?

Pirmšķietami lokālplānojuma īstenošanas kārtības ietveršana teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos nav atbilstoša normatīvā akta būtībai un tā vairāk atbilst pušu vienošanai, kas ir savstarpējā līguma jautājums. Tomēr šai saistībā norādāms, ka katram normatīvajam aktam un tajā ietvertajām normām ir jābūt pamatotām un vērstām uz konkrēta mērķa sasniegšanu.

Ar lokālplānojumu iespējams ne vien risināt plānošanas uzdevumus, bet to iespējams izstrādāt detālplānojuma detalizācijas pakāpē. Vienlaikus jāņem vērā, ka lielākoties (vairāk nekā 90 procentos gadījumu) lokālplānojumi tiek izstrādāti vienam nekustamajam īpašumam (pēc zemes vienības īpašnieka iniciatīvas), ar mērķi mainīt teritorijas plānojumā noteikto funkcionālo zonējumu. Attiecīgi, ja ar lokālplānojumu iespējams sasniegt regulējuma mērķi, tad papildu prasība lokālplānojuma teritorijai izstrādāt detālplānojumu tikai tāpēc, lai tā īstenošanas kārtību ietvertu administratīvajā līgumā, radītu ne vien lieku administratīvo un finansiālo slogu, bet šāda rīcība radītu lieku birokrātiju un neatbilstu Valsts pārvaldes iekārtas likumā nostiprinātajiem valsts pārvaldes principiem.

Ministrijas ieskatā lokālplānojuma īstenošanas kārtības noteikšana teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos ir pieļaujama, ja tādējādi regulējuma mērķi iespējams sasniegt efektīvāk.

1.2.2. Pašvaldība ir izvirzījusi prasību attīstītajam saņemt ārpus lokālplānojuma teritorijas esošo nekustamo īpašumu īpašnieku rakstisku piekrišanu lokālplānojumā un ārpus tā teritorijas paredzēto satiksmes organizācijas risinājumu īstenošanai. Šīs prasības neizpildes dēļ pašvaldība ilgstoši nav pieņēmusi lēmumu par redakcijas nodošanu publiskajai apspriešanai. Papildu prasības par ceļu pārprojektēšanu izvirzot piecus mēnešus pēc sagatavotās lokālplānojuma redakcijas iesniegšanas pašvaldībā un tās pamatotas ar AS "Latvijas Valsts ceļi" izdotajiem nosacījumiem.

Likumdevējs ir noteicis kārtību teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei, un pašvaldībai nav dots deleģējums kopējā izstrādes procesā piemērot individuālas administratīvas prasības, tādējādi kavējot savlaicīgu lēmumu pieņemšanu un lokālplānojuma apstiprināšanu.

No lokālplānojuma darba uzdevuma secināms, ka pašvaldība ir skaidri definējusi lokālplānojuma teritorijas robežu un tā izstrādes uzdevumus. Pašvaldība nav tiesīga uzlikt lokālplānojuma ierosinātajam papildus uzdevumu veikšanu ārpus darba uzdevuma tvēruma un lokālplānojuma teritorijas. Turklāt normatīvais regulējums neparedz pienākumu saņemt trešo personu saskaņojumu lokālplānojuma kā ārējā normatīva akta risinājumiem. Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi par prettiesiskām normas, ar kurām pašvaldības ir mēģinājušas noteikt privātpersonām zemes apbūves saskaņošanas kārtību, jo normatīvajos aktos pašvaldībām nav dots attiecīgs deleģējums, turklāt šādu ierobežojumu dēļ nekustamā īpašuma izmantošana atbilstoši teritorijas plānošanas dokumentam var kļūt neiespējama.⁴ Sabiedrības interešu un trešo personu tiesību ievērošanai likumdevējs jau paredzējis publiskās apspriešanas procedūru,⁵ kā arī tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt apstiprināto lokālplānojumu.⁶

Viena no pašvaldības autonomajām funkcijām, par kurām atbilstoši savai kompetencei atbild pašvaldība, ir gādāt par tās īpašumā esošo ceļu būvniecību, uzturēšanu un pārvaldību. Autonomo funkciju izpilde finansējama no pašvaldības budžeta.⁷ [Konkrētā] lokālplānojuma darba uzdevuma apakšpunkts nepārprotami noteic pienākumu veidot lokālplānojuma ielu vai ceļu iespējamo turpināšanos piegulošajās teritorijās. Šāda prasība Ministrijai ieskatā ir uzskatāma vienīgi par indikatīvu telpiskās plānošanas

⁴ sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 3. maija sprieduma lietā Nr. 2010-54-03 13.2. apakšpunktu;

⁵ Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumu Nr. 628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem" 82. – 86. punkti;

⁶ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. pants;

⁷ Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 3. punkts, trešā un ceturtā daļa;

risinājumu, kas kalpo plānošanas nepārtrauktības nodrošināšanai, bet nerada attīstītajam patstāvīgu juridisko pamatu saistību nodibināšanai vai ierobežošanai nākotnē ārpus lokālplānojuma robežām, jo darba uzdevuma tvērums un piemērošana aprobežojas ar lokālplānojuma teritoriju.

Ja atbilstoši iecerētajai apbūvei nepieciešami kompleksi risinājumi plašākā teritorijā, pašvaldība var noteikt lielāku lokālplānojuma teritoriju, bet šādā gadījumā tā nodrošina līdzfinansējumu, kura apmēru nosaka proporcionāli izstrādei nepieciešamajiem izdevumiem. Pašvaldība var palielināt savu līdzfinansējuma apmēru lokālplānojuma izstrādē, ja nepieciešamība paplašināt lokālplānojuma teritoriju tieši vai netieši saistīta ar publiskās infrastruktūras objektiem ārpus lokālplānojuma ierosinātāja iesniegumā minētās teritorijas.⁸

Ņemot vērā minēto, pašvaldības prasība lokālplānojuma izstrādes ietvaros risināt jautājumus vai saņemt saskaņojumus par teritoriju ārpus lokālplānojuma robežām ir pretēja teritorijas attīstības plānošanas tiesiskajam regulējumam un labas pārvaldības principam. Ja iecerēto risinājumu nodrošināšanai ir nepieciešams ietvert papildu teritorijas, pašvaldībai jāizvērtē nepieciešamību pieņemt lēmumu par lokālplānojuma darba uzdevuma precizēšanu⁹ un teritorijas robežu paplašināšanu, vienlaikus lokālplānojuma izstrādes un finansēšanas līgumā paredzot atbilstošu pašvaldības līdzfinansējumu.¹⁰

1.2. Detālplānojums

Ievērojot pašvaldību autonomijas principu, Ministrija neiejaucas pašvaldības kompetencē esošajos administratīvajos procesos, tostarp detālplānojumu izstrādes gaitā, kā arī neveic šo plānošanas dokumentu lietderības vai satura vērtēšanu pēc būtības, ja vien to neparedz speciālie normatīvie akti. Vienlaikus, ņemot vērā, ka Ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde teritorijas attīstības plānošanas, zemes pārvaldības un pašvaldību pārraudzības, kā arī dabas aizsardzības jomā, tā, īstenojot pašvaldību darbības tiesiskuma uzraudzību un sniedzot metodisko atbalstu var vērst pašvaldības uzmanību un lūgt skaidrojumu Detālplānojuma risinājumus izstrādāt atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām, tai skaitā dabas aizsardzības prasībām un valsts vides aizsardzības prioritātēm.

1.2.1. Detālplānojuma darba uzdevuma derīguma termiņš beidzies 2024. gada 24. februārī, bet 2025. gada 13. martā zemes īpašnieks lūdz to pagarināt. Vai pašvaldība var izdot atkārtotu darba uzdevumu gadījumos, ja nokavēts termiņš?

Atbilstoši Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” (turpmāk – Noteikumi Nr. 628) 103. punktam detālplānojuma darba uzdevuma derīguma termiņš ir divi gadi, ko var pagarināt, ja nav mainījušies faktiskie un tiesiskie apstākļi, uz kuru pamata ir izdots darba uzdevums. Konkrētajā gadījumā regulējums nepieļauj minētā detālplānojuma darba uzdevuma pagarināšanu.

Tādējādi pašvaldībai ir kompleksi jāizvērtē, vai pēdējo trīs gadu laikā, kopš tika apstiprināts detālplānojuma darba uzdevums, nav mainījušies faktiskie apstākļi, kuru dēļ var pastāvēt nepieciešamība lemt par jauna detālplānojuma izstrādes uzsākšanu Noteikumu Nr. 628 5.3. apakšnodaļā noteiktajā kārtībā. Šāda izvērtējuma ietvaros būtu vēlams arī pārskatīt iepriekš izvirzītos uzdevumus un nosacījumus, nepieciešamības gadījumā tos papildinot vai pilnveidojot.

⁸ Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” 133. un 134. punkts;

⁹ turpat 79.¹ punkts;

¹⁰ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 13. panta trešā daļa un 24. panta pirmā daļa.

1.2.2. Vai detālplānojumu, kas apstiprināts ar saistošajiem noteikumiem, drīkst grozīt vai atcelt daļā, un vai par detālplānojuma atcelšanu daļā vai pilnībā jāsaņem saskaņojumu no visiem detālplānojuma teritorijā esošajiem nekustamo īpašumu īpašniekiem?

Līdz ar Teritorijas attīstības plānošanas likuma spēkā stāšanos detālplānojumu apstiprināšana ar saistošajiem noteikumiem vairs nav pieļaujama, proti, arī detālplānojuma grozījumus saistošo noteikumu veidā likums nepieļauj. Noteikumu Nr. 628 5.5. apakšnodaļā norādīti detālplānojumu pārskatīšanas kritēriji un kārtība. Ja pēc detālplānojuma izvērtēšanas pašvaldība konstatē, ka detālplānojums ir atceļams tikai daļā, pašvaldība izdod saistošos noteikumus par detālplānojuma atcelšanu daļā, paredzot nosacījumus spēkā esošā detālplānojuma daļas īstenošanas uzsākšanai vai šāda detālplānojuma nosacījumu iekļaušanai teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā.

Normatīvais regulējums neparedz, ka par detālplānojuma atcelšanu jāsaņem saskaņojumu no visiem detālplānojuma teritorijā esošajiem nekustamo īpašumu īpašniekiem. Pašvaldībai kā šo saistošo noteikumu izdevējai ir ekskluzīva kompetence un atbildība pieņemt lēmumu par saistošo noteikumu, ar kuriem apstiprināts detālplānojums, atcelšanu, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos kritērijus.

1.3.1. Detālplānojuma darba uzdevuma precizēšanas apjoms.

Noteikumu Nr. 628 102.1. un 102. apakšpunkts noteic detālplānojuma izstrādes darba uzdevumā ietveramo nosacījumu saturu - detālplānojuma izstrādes mērķi, uzdevumus un pamatojumu, kā arī detālplānojuma teritoriju. Savukārt atbilstoši šo noteikumu 102.¹ punktam pašvaldība detālplānojuma izstrādes darba uzdevumu var precizēt pēc institūciju nosacījumu saņemšanas. Ja pašvaldība pieņem lēmumu par detālplānojuma projekta pilnveidošanu vai jaunas redakcijas izstrādi,¹¹ darba uzdevuma grozīšana šajā procesa stadijā ir pieļaujama vienīgi tiktāl, ciktāl tā kalpo sākotnējā mērķa sasniegšanai, nevis būtiski maina plānošanas ieceri vai sašaurina izpildāmās prasības, kā tas noticis konkrētajā gadījumā. Ministrijai ieskatā nav pieļaujama tāda darba uzdevuma koriģēšana, kuru rezultātā tiek izslēgti vai sašaurināti sākotnēji noteiktie uzdevumi, lai tādējādi formāli novērstu institūciju negatīvajos atzinumos norādītos potenciālos vides un dabas aizsardzības riskus. Šāda rīcība var liecināt par mēģinājumu izvairīties no konstatēto šķēršļu risināšanas pēc būtības, kas neatbilst teritorijas attīstības plānošanas principiem.

Ministrija [konkrētajā situācijā] konstatē, ka sākotnējais detālplānojuma darba uzdevums ir vairākkārtīgi grozīts. Turklāt pašvaldības dome ar [datums] lēmumu par detālplānojuma redakcijas pilnveidošanu ir būtiski sašaurinājusi [datums] grozītā detālplānojuma darba uzdevuma tvērumu. No tā izslēgtas tādas fundamentālas prasības kā centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu izbūve, pasākumu noteikšana aizsargājamo biotopu, mikroliegumu, aizsargājamo sugu aizsardzībai, kā arī prasība saņemt sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinumu par izstrādāto detālplānojuma redakciju. Vienlaikus jaunajā darba uzdevuma redakcijā ietverta prasība precizēt applūstošo teritoriju, tādējādi ievērojot Valsts vides dienesta nosacījumus un atzinumu. Konkrētu prasību svītrosana no darba uzdevuma neatbrīvo pašvaldību no pienākuma nodrošināt detālplānojuma risinājumu atbilstību speciālajiem normatīvajiem aktiem, tai skaitā dabas aizsardzības jomā.

Papildus konstatējams, ka ar [datums] grozījumiem darba uzdevumā detālplānojuma teritorija paplašināta no trīs līdz 17 nekustamajiem īpašumiem. Šāda apjoma izmaiņas, t.i., gan attiecībā uz plānotās teritorijas palielināšanu, gan izstrādes nosacījumu būtisku sašaurināšanu, vairs nevar tikt kvalificētas kā darba uzdevuma precizēšana noteikumu Nr. 628 102.¹ apakšpunkta izpratnē. Atbilstoši plānošanas procesa tiesiskuma principiem, ja pašvaldība paredz pēc būtības jauna risinājuma izstrādi vai ievērojamu teritorijas paplašināšanu, tai atbilstoši plānošanas dokumentu izstrādes procedūrai ir jāpieņem lēmums par jauna detālplānojuma izstrādi un jauna darba uzdevuma izdošanu. Izvēlēta pieeja

¹¹ Noteikumu Nr. 628 119.2. un 122. apakšpunkts.

turpināt esošo izstrādes procesu, paralēli veicot tādu darba uzdevuma grozījumus, kas maina plānošanas ieceres tvērumu, neatbilst noteiktajai plānošanas procedūrai un var radīt tiesiskās nenoteiktības riskus attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un institūciju atzinumiem. Satversmes tiesa vairākkārt uzsvērusi, ka pašvaldībai teritorijas plānošanas jomā ir piešķirta rīcības brīvība, tomēr tā nav neierobežota. Izmantojot rīcības brīvību, pašvaldībai ir pienākums ievērot tiesiskuma un labas pārvaldības principus, nodrošinot, ka plānošanas process atbilst normatīvajiem aktiem.¹²

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta pirmajai daļai valsts pārvalde, pie kā pieskaitāmas arī pašvaldības, savas pilnvaras drīkst izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Teritorijas plānošanas kontekstā tas nozīmē, ka procesa virzībai jābūt tādai, lai netiktu nepamatoti ierobežotas sabiedrības tiesības līdzdarboties vai ignorētas vides aizsardzības prasības. Ievērojot Ministrijas iepriekšējo praksi uzraudzības jomā, norādām, ka sistēmiska pieeja, kurā plānošanas dokumentu izstrādes gaitā tiek pieļauti būtiski procedūras vai vides tiesību normu pārkāpumi, var kalpot par pamatu turpmākai Ministrijas rīcībai pašvaldības pieņemto lēmumu tiesiskuma izvērtēšanā.

Tiesību sistēma ir vērsta uz to, lai nepieļautu prettiesisku situāciju rašanos. Lēmumi, kas neatbilst tiesību normu mērķim, var mazināt sabiedrības uzticēšanos pašvaldībai un radīt pamatu tiesiskiem strīdiem. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka valsts pārvaldes iestāžu iejaukšanās plānošanas procesā ir pieļaujama, ja pieņemtie risinājumi neatbilst normatīvo aktu prasībām.¹³

1.3. Institūciju nosacījumi un atzinumi

1.4.1. Lūdzam sniegt viedokli par Valsts vides dienesta (turpmāk – Dienests) atzinumā paustajiem iebildumiem un vēlamāko risinājumu to novēršanai.

Atbilstoši Ministru kabineta 2024. gada 7. jūnija rīkojuma Nr. 446 “Par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Klimata un enerģētikas ministrijas reorganizāciju” 4. punktam Klimata un enerģētikas ministrija (turpmāk – KEM) ir vadošā valsts pārvaldes iestāde vides aizsardzības politikas jomā un Dienests ir tā pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas darbojas atbilstoši tā nolikumam. Valsts pārvaldes iekārtas likums skaidri nodala institucionālo padotību un pārraudzību no konkrētai iestādei normatīvajos aktos piešķirtās kompetences īstenošanas. Tādējādi Ministrija nepārvērtē institūciju sniegtos nosacījumus un atzinumus, kā arī Ministrijas kompetencē neietilpst saistošu norādījumu sniegšana citām iestādēm par to izsniegtajos nosacījumos un atzinumos ietveramo prasību saturu. Kā to atzinusi Satversmes tiesa, tieši izdodot nosacījumus un izsakot priekšlikumus, valsts institūcijas gādā, lai likumu prasības tiktu ievērotas. To, vai nosacījumi izpildīti, ir tiesīga izvērtēt institūcija, kas tos izdevusi.

Tādējādi jautājumi, kas saistīti ar Dienesta izsniegto nosacījumu vai atzinuma saturu, to interpretāciju vai piemērojamību konkrētās teritorijas plānojuma kontekstā, ir risināmi tiešā sadarbībā ar pašu Dienestu.

Vienlaikus jāņem vērā, ka pašvaldība ir tiesīga noraidīt atsevišķu institūciju, personu vai ieinteresētās sabiedrības viedokli, paredzot citu, lietderīgāku rezultātu, kas kopumā vairāk atbilst sākotnējam plānojuma izstrādāšanas mērķim. Taču, no otras puses, šādam noraidījumam ir jābūt pietiekami argumentētam. Proti, pašvaldībai, noraidot institūciju izteikto viedokli, ir jāsniedz šā noraidījuma argumentēts pamatojums.

¹² Sal. Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 4. un 5. punkts.

¹³ Sal. Satversmes tiesas 2007. gada 28. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-16-03 6. punkts.

Attiecībā uz nozares prasību interpretāciju aicinām vērsties pie KEM, lai nodrošinātu vienotu izpratni, kas nepieciešama, lai teritorijas plānojumā ietvertie risinājumi atbilstu ne vien pašvaldības attīstības mērķiem, bet arī nozares politikas nostādņēm.

1.4. Sabiedrības līdzdalība

1.5.1. Vai novada teritorijas plānojuma 1. redakcijas publiskās apspriešanas tiesiskums būtu apšaubāms, ja vienā no hibrīdrežīma sanāksmēm tehnisku iemeslu dēļ klātienes dalībniekiem nebija iespējams dzirdēt attālināti pieslēgušos dalībnieku jautājumus.

Sabiedrības interešu un trešo personu tiesību ievērošanai likumdevējs ir paredzējis publiskās apspriešanas procedūru, kuras mērķis ir nodrošināt atklātu sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā. Ministrijas ieskatā konkrētajā situācijā būtiski ir vērtēt, vai sabiedrības līdzdalības tiesības pēc būtības tika nodrošinātas, ievērojot Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumus Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” noteikto kārtību.

Pirmsšķietami [konkrētā] novada pašvaldība ir izpildījusi normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz publiskās apspriešanas izziņošanu, materiālu pieejamību, sabiedrības iespēju iesniegt priekšlikumus un saņemto priekšlikumu pienācīgu izvērtēšanu. Publiskās apspriešanas sanāksmes laikā ir nodrošināta iespēja izmantot alternatīvus informācijas apmaiņas veidus, piemēram, jautājumu un atbilžu rakstisku apriti tērzētavā, tos nolasot balsī klātesošajiem sanāksmes dalībniekiem. Ministrijas ieskatā konstatētie tehniskie traucējumi sanāksmes gaitā nebūtu kvalificējami kā būtisks procesuāls pārkāpums. Tādējādi minētais apstāklis viens pats nav pietiekams pamats, lai apšaubītu [konkrētā] novada teritorijas plānojuma 1. redakcijas publiskās apspriešanas procesa tiesiskumu.

1.5.2. Lūdzu sniegt skaidrojumu par piemērojamo normatīvo aktu kolektīvā iesnieguma izskatīšanai lokālpilnojumā izstrādes un publiskās apspriešanas laikā – tie būtu noteikumi Nr. 628 vai Pašvaldību likums?

Ministrijas ieskatā, vispārīgi pašvaldība ir tiesīga lemt par to, vai lokālpilnojumā publiskās apspriešanas laikā saņemtie dokumenti ir atzīstami par saņemtiem un izskatāmiem noteikumos Nr. 628 noteiktajā kārtībā, saskaņā ar Pašvaldību likumu vai citiem ārējiem normatīvajiem aktiem, kas noteic kārtību, kādā privātpersonas iesaistās valsts pārvaldes darbā.

Vienlaikus ir ieteicams iespēju robežās ņemt vērā iesniedzēju norādīto vēlamo iesaistes formu, tādējādi nodrošinot minēto sabiedrības iesaisti iespējami augstākā līmenī. Piemēram, vēstulē aprakstītajā gadījumā, Ministrijas ieskatā, ir nepārprotami pausta iesniedzēju griba, lai iesniegtais dokuments tiek izskatīts kā kolektīvais iesniegums atbilstoši Pašvaldību likuma 56. un 57. pantam, kā arī pirmsšķietami iesniegtais dokuments atbilst likumā noteiktajām prasībām, lai tas tiktu atzīts par kolektīvo iesniegumu.

Vienlaikus pat tad, ja tiek piemērota Pašvaldību likuma 57. panta procedūra, iesnieguma saturiskā izvērtēšana ir veicama kopsakarā ar plānošanas dokumenta izstrādi. Tā kā lokālpilnojumā risinājumu izvērtēšana ir komplekss process, pašvaldības domei, lemjot par kolektīvā iesnieguma turpmāko virzību atbilstoši Pašvaldību likuma 57. panta trešajai daļai, lietderības apsvērumu dēļ ir pamats noteikt, ka iesniegumā ietvertie argumenti tiek nodoti izvērtēšanai lokālpilnojumā izstrādes ietvaros un satura izvērtējums tiek ietverts noteikumu Nr. 628 paredzētajā ziņojumā par vērā ņemtajiem un noraidītajiem priekšlikumiem. Šāda pieeja nodrošina Pašvaldību likumā garantētās iedzīvotāju līdzdalības tiesības, vienlaikus saglabājot plānošanas procesa integritāti un novēršot pretrunīgu lēmumu pieņemšanas riskus.

2. Zemes dalīšana

2.1. Zemes robežu pārkārtošanas ar zemes ierīcības projektu detālplānojuma ietvaros

Ja nepieciešams risināt jautājumus, kas saistīti ar robežu pārkārtošanu, var tikt izstrādāts zemes ierīcības projekts pie nosacījuma, ja projekta risinājums nav pretrunā detālplānojuma nosacījumiem un nerada negatīvu ietekmi detālplānojuma īstenošanai. Vienlaikus ievērojams Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma nosacījums, ka pašvaldība nekustamo īpašumu var mainīt pret līdzvērtīgu nekustamo īpašumu, kas nepieciešams publiskas personas funkciju izpildes nodrošināšanai un maināmo nekustamo īpašumu nosacīto cenu starpība pārsniedz 20 procentus¹⁴.

2.2. *Vēlos sadalīt savu zemi ciema teritorijā apbūves gabalos. Piekļuve no pašvaldības ielas jau ir nodrošināta, un zemi pārdot neplānoju, tāpēc pašvaldības prasība izstrādāt detālplānojumu šķiet nesamērīga.*

Zemes pārvaldības likuma 7. panta pirmā daļa nosaka, ka visiem jaunveidojamiem zemes gabaliem, izņemot starpgabalus, nodrošina piekļuvi no pašvaldības ceļa vai ielas. Savukārt saskaņā ar Noteikumiem Nr. 628 detālplānojumu izstrādā, ja plānota jaunu zemes vienību izveide un to piekļuves nodrošināšanai nepieciešams izveidot jaunas ielas vai pašvaldību ceļus, vai arī paredzēts būvēt ceļa pievienojumu valsts vai pašvaldību autoceļam un teritorijas plānojumā nav atrisināta piekļuve vienam vai vairākiem zemes īpašumiem.¹⁵ Proti, tiesiskais regulējums neparedz izņēmumus attiecībā uz gadījumiem, kad zemes vienība, ko plānots sadalīt, pieder vienai vai vairākām personām. Ja plānotajiem jaunizveidojamiem zemes gabaliem nav nodrošināta piekļuve, izstrādājams detālplānojums.

¹⁴ Publiskas personas mantas atsavināšanas likuma 38. panta pirmā un trešā daļa.

¹⁵ Noteikumu Nr. 628 39.2. un 39.3. apakšpunkts.

3. Meliorācija

3.1. *Kāda ir meliorācijas sistēmu būvniecības kontrole?*

Atbilstoši Meliorācijas likuma regulējumam meliorācijas sistēmas būvniecību kontrolē pašvaldības būvvalde. Savukārt pašvaldības meliorācijas sistēmas būvniecību, ekspluatāciju un uzturēšanu nodrošina attiecīgā pašvaldība. Pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas būvniecību, ekspluatāciju un uzturēšanu nodrošina attiecīgās zemes īpašnieki vai tiesiskie valdītāji. Pašvaldība var piedalīties pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas būvniecībā, ekspluatācijā un uzturēšanā.

4. Tiesību normu iztulkošana / piemērošana

4.1. Zemes vienībās, kuras atbilstoši teritorijas plānojumam, atrodas funkcionālajā zonā Mežu teritorija (M), pašvaldība, pamatojoties uz Meža likuma 41. pantu, atļāva veikt atmežošanu, ja tas nepieciešams lauksaimniecībā izmantojamās zemes ierīkošanai, taču pēdējā laikā Valsts vides dienests esot vairākkārt norādījis, ja teritorijas plānojumā Mežu teritorijā (M), kā papildizmantošanas veids nav norādīts lauksaimnieciska izmantošana, tad nevar atmežot. Normatīvo aktu hierarhijā likums ir augstāks par Ministru kabineta noteikumiem un pašvaldību saistošajiem noteikumiem.

Teritorijas plānotajai izmantošanai jāatbilst attiecīgās funkcionālās zonas noteiktajai galvenajai vai papildizmantošanai.

Meža likums kā augstāks normatīvais akts vispārīgi pieļauj lauksaimniecībā izmantojamās zemes ierīkošanu mežā, nav pamatojums nevērtēt atbilstību Teritorijas plānojumam. Tieši pretēji, Meža likums tikai paredz iespēju šādu izmantošanu plānot jau zemākos normatīvajos aktos, tai skaitā teritorijas plānojumos.

Ņemot vērā arī, ka atmežošanas jautājums vistiešākajā mērā ir saistīts ar primāri meža vides saglabāšanu (oglekļa dioksīda piesaiste, pielāgošanās klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana) un tikai noteiktos gadījumos un kārtībā ir veicama zemes lietošanas veida maiņa no meža uz citu izmantošanu, Valsts vides dienestam ir tiesības vērtēt arī lauksaimniecībā izmantojamās zemes ierīkošanu mežā atbilstību teritorijas plānojumam.

Ņemot vērā minēto, t.sk. Ministru kabineta 2013. gada 5. marta noteikumu Nr. 118 “Kārtība, kādā lauksaimniecībā izmantojamo zemi ierīko mežā, kā arī izsniedz atļauju tās ierīkošanai” regulējumu pašvaldībai jāņem vērā Valsts vides dienesta atzinumu un jautājums par atļaujas izsniegšanu jāizlemj atbilstoši tam. Savukārt plānotās ieceres neatbilstība teritorijas plānojumam, lokālplānojumam vai detālplānojumam vispirms jākonstatē pašai pašvaldībai.

4.2. Privātpersona uz dāvinājuma līguma pamata īpašumā ieguvusi nekustamo īpašumu bez piekļuves iespējām. Lai realizētu tam piekļuvi, veiktas pārrunas ar AS “Latvijas valsts meži” un pašvaldību par ceļa servitūta nodibināšanu. AS “Latvijas valsts meži” piekrīt servitūta nodibināšanai, savukārt pašvaldība izvirzījusi prasību par apbūves tiesību līguma noslēgšanu, detālplānojuma izstrādi un ielas izbūvi 75 m garumā un 12 m platumā. Vai pašvaldība ir tiesīga prasīt privātpersonai izbūvēt pašvaldības ielu līdz meža teritorijai, lai privātpersona varētu nodibināt ceļa servitūtu līdz savam īpašumam?

Lai noslēgtu publiskas personas neapbūvēta zemesgabala apbūves tiesības līgumu, ir veicama izsole (rakstiska vai mutiska). Izņēmums ir, ja apbūves tiesība tiek piešķirta citas publiskas personas iestādei vai privātpersonai publiskas funkcijas vai deleģēta valsts pārvaldes uzdevuma veikšanai. Jautājums par atsevišķu piebraucamo ceļu konkrētai privātpersonai piederošam zemes gabalam nav uzskatāma par publisku funkciju vai deleģētu valsts pārvaldes uzdevuma veikšanu, attiecīgi ceļa ierīkošana, lai atsevišķa persona nodrošinātu piekļuvi tai piederošajam nekustamajam īpašumam, ir ārpus apbūves tiesību institūta tvēruma. Savukārt pašvaldības izvirzītās prasības privātpersonai izstrādāt detālplānojumu un izbūvēt ielu 75 m garumā un 12 m platumā ir nesamērīgas un neatbilst normatīvajam regulējumam. Viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu, tai skaitā ielu un ceļu būvniecību. Pašvaldības īpašums ir nodalīts no citu tiesību subjektu īpašuma un tas izmantojams attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju vajadzību apmierināšanai, tostarp nododot to publiskā lietošanā ceļiem un ielām.

Ja nepastāv veids kā pašvaldībai un privātpersonai vienoties par piebraucamo ceļu, viens no risinājumiem – ceļa servitūta nodibināšana. Šajā gadījumā servitūtu iespējams nodibināt ar līgumu, bet ja tas neizdodas, tad ar tiesas spriedumu. Braucamā ceļa servitūtu var nodibināt arī uz neesošu ceļu.

4.3. Nekustamais īpašums ir trīs personu kopīpašumā, uz tā dažādos laika periodos katram no kopīpašniekiem ir likumīgi uzbūvēta un zemesgrāmatu nodaļījumā reģistrēta ēka (eksploatācijas uzsākšana 1930., 1978. un 1983. gadā). Kopīpašnieki vēlas izbeigt kopīpašumu, zemi sadalot reālās daļās.

Vai Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgo teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 240) 12. punktā noteiktais izņēmums no teritorijas plānojumā noteiktās minimālās jaunizveidojamās zemes vienības platības ir attiecināms uz visiem gadījumiem, kad iestājas šajā tiesību normā minētie nosacījumi neatkarīgi no apbūves parametriem? Šo tiesību normu piemērojot, ir jāņem vērā vai nav jāņem vērā apbūves parametri, kas ir pakārtoti zemes vienības teritorijas platībai (apbūves blīvums, apbūves intensitāte, brīvās zaļās teritorijas rādītājs)?

Līdz 2020. gada 15. oktobrim (vēsturiskā redakcija) ar Noteikumu Nr. 240 12. punktu likumdevējs paredzēja izņēmuma gadījumus, kuros bija pieļaujams atkāpties no pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktās minimālās platības. Minētajos izņēmuma gadījumos bija vērtējami faktiskie apstākļi: 1) vai zemes vienība ir apbūvēta; 2) vai sadalot zemesgabalu, tiks nodrošināta piekļūšana pie katras zemes vienības. Proti, noteikumos Nr. 240 nepastāvēja prasība konstatēt kopīpašuma faktu (kaut saskaņā ar likumprojekta anotāciju normas nepieciešamība pamatota ar piespiedu dalītā īpašuma izbeigšanu).

Ar grozījumiem noteikumos Nr. 240 10. un 12. punkta redakcijas tika precizētas, jo tika konstatēta šo normu dažāda interpretācija. No 2020. gada 16. oktobra noteikumu Nr. 240 12. punkts paredz izņēmuma gadījumus, kuros pieļaujams atkāpties no pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktās minimālās platības, t.i., lai sadalītu kopīpašumā esošu zemes vienību, iepriekš vērtējami faktiskie apstākļi: 1) vai būves, kas atrodas uz konkrētā zemesgabala, ir likumīgi uzbūvētas; 2) vai būvēm un zemei ir atšķirīgi īpašnieki (kopīpašums); 3) vai pēc zemes atdalīšanas katrai būvei tiks saglabāta teritorija, kas nepieciešama būves turpmākai uzturēšanai, apsaimniekošanai un funkcionēšanai.

Ja minētie nosacījumi izpildās, Ministrijas ieskatā nepastāv šķēršļi šāda kopīpašumā esoša zemesgabala sadalei, pieļaujot atkāpes no teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā noteiktās minimālās platības, turklāt neatkarīgi arī no tā, vai kādā no atdalāmajām zemes vienībām ir pārsniegti apbūves parametri. Savukārt atlikušās neapbūvētās teritorijas apbūves gadījumā jāņem vērā pašvaldības noteiktie apbūves noteikumi, bet tālākā zemes sadale pieļaujama tikai tādā gadījumā, ja jaunveidojamo zemes vienību platība atbilst teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā noteiktajai minimālajai platībai.

Konkrētajā gadījumā būtisks apstāklis ir arī tas, ka likumīgi uzbūvēto būvju eksploatācijas uzsākšana notikusi, pirms tika pieņemti normatīvie akti, kas regulē attiecīgo jomu.

4.4. Par meža zemes atmežošanu uz lauksaimniecības zemi

Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma regulējums noteic, ka lauksaimniecībā izmantojamās zemes ierīkošana mežā ir atļauta, ja tas nav pretrunā ar pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem un ir ievēroti normatīvajos aktos par vides un dabas aizsardzību noteiktie ierobežojumi. Savukārt kārtību, kādā mežā ierīko lauksaimniecībā izmantojamo zemi, noteic Ministru kabineta 2013. gada 5. marta noteikumi Nr. 118 “Kārtība, kādā lauksaimniecībā izmantojamo zemi ierīko mežā, kā arī izsniedz atļauju tās ierīkošanai” (turpmāk – noteikumi Nr. 118). No noteikumu Nr. 118 2. punkta izriet, ka lauksaimniecības zemes ierīkošana ir meža zemes atmežošana, lai attiecīgajā platībā nodrošinātu citu zemes lietošanas veidu – lauksaimniecībā izmantojamā zeme atbilstoši kritērijiem, kas

noteikti normatīvajos aktos par zemes lietošanas veidu klasifikāciju. Meža likums tikai paredz iespēju šādu izmantošanu plānot jau zemākos normatīvajos aktos, tai skaitā teritorijas plānojumos.

Atmežošanas jautājums vistiešākajā mērā ir saistīts ar primāri meža vides saglabāšanu (oglekļa dioksīda piesaiste, pielāgošanās klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana) un tikai noteiktos gadījumos un kārtībā ir veicama zemes lietošanas veida maiņa no meža uz citu izmantošanu, Valsts vides dienests ir tiesības vērtēt arī lauksaimniecībā izmantojamās zemes ierīkošanu mežā atbilstību teritorijas plānojumam.

4.5. Vai ir likumīga prasība saņemt kaimiņu zemes gabala īpašnieku piekrišanu jaunu bruģēto celiņu, laukumu un piebraucamo ceļu, kas atrodas tuvāk par 4 metriem no zemes gabala robežas?

Ar Ministru kabineta 2024. gada 12. novembra noteikumiem Nr. 711 "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" (spēkā no 2024. gada 15. novembra) ir noteikti papildu gadījumi (skat. 132. punktu), kad jaunbūvējamās būves var izvietot tuvāk par 4 metriem no zemes vienības robežām, neprasot blakus esošās zemes vienības īpašnieka saskaņojumu, piemēram, inženierbūvēm, kuras nav augstākas par 1,6 metriem, žogiem, tai skaitā mūriem, neatkarīgi no to augstuma. Būvniecības likuma 11. panta otrā un trešā daļa nosaka, ka ēka ir atsevišķi lietojama apjunta vai segta būve, kura atbilst šādām pazīmēm: 1) tajā var ieiēt cilvēks, un tās iekštelpas lielākais augstums ir vismaz 1,6 metri; 2) tā ir piemērota cilvēku vai dzīvnieku patvērumam vai priekšmetu turēšanai; 3) tai ir nosakāms ēkas lietošanas veids atbilstoši normatīvajiem aktiem par būvju klasifikāciju, savukārt inženierbūve ir būve, kura neatbilst ēkas pazīmēm un kurai inženierbūves lietošanas veids ir nosakāms atbilstoši normatīvajiem aktiem par būvju klasifikāciju. Līdz ar to visas Ministru kabineta 2018. gada 12. jūnija noteikumos Nr. 326 "Būvju klasifikācijas noteikumi" norādītās būves ar sekcijas klasifikācijas kodu "2" (koda pirmā zīme) ir inženierbūves. Tādējādi bruģēto celiņu, laukumu un piebraucamo ceļu būvniecībai, kas atrodas tuvāk par 4 metriem no zemes gabala robežas, nav nepieciešams kaimiņu zemes gabala īpašnieku saskaņojums.

4.6. Vai zemes vienībā ir pieļaujams veikt sezonālu saimniecisku darbību (atpūtas parks) atbilstoši teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu funkcionālajā zonā Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā paredzētajiem papildizmantošanas veidiem, ja individuālā dzīvojamā māja šajā zemes vienībā vēl nav nodota ekspluatācijā.

Noteikumu Nr. 240 24.² punkts¹⁶ noteic, ka pašvaldība teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā var noteikt papildu nosacījumus, kurus izpildot papildizmantošana var tikt īstenota (piemēram, veicot publisko apspriešanu), kā arī pašvaldība var noteikt papildu nosacījumus, kurus izpildot papildizmantošana var tikt īstenota kā vienīgā izmantošana.¹⁷ Normatīvie akti nenosaka kārtību, kādā atļautā izmantošana realizējama būvniecības procesa gaitā. Līdz ar to pirmšķietami Ministrijas ieskatā, ja attiecīgā iecerētā darbība – sezonāls atpūtas parks – atbilst kādam pašvaldības teritorijas plānojumā norādītajiem papildizmantošanas veidiem (piemēram, tūrisma un atpūtas iestāde vai publiska ārtelpa), papildizmantošanu var piemērot arī tad, ja konkrētajā zemes vienībā individuālā dzīvojamā māja vēl nav nodota ekspluatācijā. Ja esošā teritorijas izmantošana uzsākta likumīgi, to var turpināt arī tad, ja stājas spēkā jauns teritorijas plānojums, lokālplānojums vai detālplānojums. Jebkuru jaunu teritorijas

¹⁶ Ietverts ar 2020. gada 13. oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 630 "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi".

¹⁷ Noteikumu Nr. 240 24.³ punkts.

izmantošanu jāveic atbilstoši spēkā esošajam teritorijas plānojumam, lokālplānojumam vai detālplānojumam.¹⁸

4.7. Vai izmantošanas veids “divas bloķētas individuālās dzīvojamās mājas” paredz arī dvīņu mājas būvniecību teritorijas izmantošanas veidā Savrupmāju apbūve (11001) atbilstoši noteikumu Nr. 240 4. pielikumam.

Ministru kabineta 2018. gada 12. jūnija noteikumi Nr. 326 “Būvju klasifikācijas noteikumi” izdoti saskaņā ar Statistikas likumu, un to mērķis ir klasificēt būves pēc lietošanas veida¹⁹. Savukārt noteikumi Nr. 240 izdoti saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu un nosaka teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju, kurā atļauta konkrēta apbūve atbilstoši 4. pielikuma aprakstā norādītajam, proti, tie nenosaka konkrēto būvju lietošanas veidus.

Noteikumu Nr. 240 sākotnējā (2013. gada) redakcijā²⁰ dvīņu māja tika skaidrota kā divas bloķētas, arhitektoniski vienotas un simetriskas individuālās dzīvojamās mājas ar identisku plānojumu. Pēc būtības Savrupmājas apbūvē atļautā izmantošana ir savrupmājas, kas var būt gan brīvi stāvošas, gan divas bloķētas individuālās dzīvojamās mājas. Ministrijas ieskatā, ja dvīņu māja atbilst minētajos noteikumos Nr. 326 norādītajiem kritērijiem patstāvīgi ēkai²¹, kā skaidrojusi arī Ekonomikas ministrija, tā ir uzskatāma par atbilstošu teritorijas izmantošanas veidam Savrupmājas apbūve.

4.8. Lūdzu skaidrot juridisko un plānošanas terminoloģiju, konkrēti par atšķirību starp jēdzieniem “viensēta” un “viensētu apbūve”.

Administratīvo teritoriju un apdzīvotu vietu likuma (turpmāk – ATAVL) 7. panta 4. punkts nosaka, ka viensētas ir apdzīvotas vietas. ATAVL 2. pantā sniegts apdzīvotas vietas skaidrojums, t.i., tā ir teritorija, kurā dzīvo cilvēki, ir izveidoti materiālie priekšnoteikumi tās apdzīvošanai un kurai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā piešķirts attiecīgais apdzīvotās vietas statuss. Savukārt ATAVL 10. panta otrajā daļā sniegts skaidrojums, kas ir viensēta – savrupa viena dzīvojamā ēka vai savrupas vairākas dzīvojamās ēkas, kā arī ar šo ēku vai ēkām funkcionāli saistītās saimniecības ēkas teritorijā, kur zemi primāri izmanto lauksaimniecības vai mežsaimniecības vajadzībām. Viensētas statusu piešķir pašvaldības dome, piešķirot viensētai nosaukumu.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 240 4. pielikumam viensētu apbūve ir teritorijas izmantošanas veids, kas saskaņā ar tā izmantošanas aprakstu ir savrupa apbūve lauku teritorijā, ko veido viena vai vairākas individuālās dzīvojamās ēkas ar saimniecības ēkām un palīgbūvēm, kas nepieciešamas mājāsaimniecības uzturēšanai vai saimnieciskai darbībai.

Piemērojot ATAVL kopsakarībā ar Noteikumiem Nr. 240, var secināt, ka viensēta savu juridisko statusu iegūst tikai pēc tam, kad pašvaldība tai piešķirusi nosaukumu, savukārt viensētu apbūve ir plānošanas vai zemes izmantošanas un apbūves kategorija – apraksta, kāda veida apbūve var tikt izveidota vai pastāv attiecīgā zemes vienībā. Proti, Noteikumi Nr. 240 ir plānošanas regulējums, kas nosaka teritorijas atļauto izmantošanu, līdz ar to viensētu apbūves izmantošanai nav nepieciešams, lai teritorija būtu atzīta par apdzīvotu vietu, savukārt ATAVL uzliek pienākumu pašvaldībai juridiski noteikt atbilstošu apdzīvotas vietas statusu, tiklīdz šāda apdzīvota vieta ir faktiski izveidojusies.

¹⁸ Noteikumu Nr. 240 6. punkts.

¹⁹ Noteikumu Nr. 326 1. punkts.

²⁰ <https://likumi.lv/ta/id/256866-visparigie-teritorijas-planosanas-izmantosanas-un-apbuves-noteikumi?&search=on>.

²¹ Savienotām ēkām (piemēram, rindu, dvīņu vai terašu tipa ēkas) par patstāvīgu ēku tiek uzskatīta jebkura projektēta ēka, kas atdalīta no citām savienotajām ēkām ar ugunsdrošu sienu, kas atbilst būvniecību regulējošo normatīvo aktu prasībām. Ja šādas ugunsdrošas sienas nav, savstarpēji savienotas ēkas tiek uzskatītas par patstāvīgām ēkām, ja tām ir atsevišķa ieeja, kā arī sava labierīcību sistēma un tās ir patstāvīgi izmantojamas.

4.9. Lūdzu sniegt skaidrojumu par noteikumu Nr. 240 65.1. apakšpunkta piemērošanu, kas noteic, ka lauku teritorijās jaunveidojamās zemes vienības minimālā platība ir 2 ha, ja citos normatīvajos aktos vides un dabas aizsardzības, zemes pārvaldības vai lauksaimniecības un lauku attīstības jomā, teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā nav noteikta lielāka minimālā platība. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas nepieciešamas esošo būvju apsaimniekošanai.

Noteikumu Nr. 240 65. punktā ietvertā regulējuma mērķis ir ierobežot jaunas, blīvas dzīvojamās apbūves veidošanu lauku teritorijā, saglabājot tai raksturīgo viensētu apbūvi. Teritorijas plānošanā ar jēdzienu *viensēta* saprotama savrupa apbūve lauku teritorijā, ko veido viena vai vairākas individuālās dzīvojamās ēkas ar saimniecības ēkām un palīgbūvēm, kas nepieciešamas mājsaimniecības uzturēšanai vai saimnieciskai darbībai²², kas pēc būtības atbilst arī Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā noteiktajam apdzīvoto vietu veidam – viensētas²³.

Noteikumu Nr. 240 regulējums neparedz viensētā ietilpstošo ēku un būvju dalīšanu atsevišķās zemes vienībās, ja vien tie nav plānoti kā atsevišķi ražošanas, publiska vai komerciāla rakstura objekti vai inženierbūvju izbūve vai uzturēšana²⁴. Kā izņēmumu regulējums pieļauj līdz Noteikumu Nr. 240 spēkā stāšanās dienai²⁵ likumīgi uzbūvētas viensētas, iekļaujot visas viensētā ietilpstošās ēkas un būves²⁶, atdalīšanu no pārējās zemes platības. Noteikumu Nr. 240 nenoteic viensētā ietilpstošo būvju skaitu, noteicošais faktors ir ilgtspējīga un racionāla mājsaimniecības uzturēšana un iespējama saimnieciskā darbība.

Noteikumu Nr. 240 65. punkts skatāms kopsakarā arī ar šo noteikumu 3. nodaļā “Jaunu zemes vienību veidošana un robežu pārkārtošana” noteiktajiem nosacījumiem, tai skaitā, par jaunu zemes vienību veidošanu un funkcionāli nepieciešamās platības noteikšanu esošai apbūvei.

Noteikumu Nr. 240 65.1. apakšpunkts ietver tikai vienu no nosacījumiem, uz kuru nav attiecināma prasība par 2 ha minimālo zemes vienības platību, tas nenosaka būves, kas atrodas uz šādas zemes vienības, nodošanas ekspluatācijā kārtību. Jebkura būvniecība vai teritorijas izmantošana var notikt tikai atbilstoši attiecīgās pašvaldības teritorijas plānojumam, kas kā ārējs normatīvais akts dod tiesības saņemt būvatļaujas²⁷ un īstenot konkrētus projektus. Pamatojoties uz Būvniecības likumā noteikto būvniecības procesa regulējumu, būvi aizliegts izmantot līdz tās pieņemšanai ekspluatācijā²⁸. Par patvaļīgu būvniecību un būves vai tās daļas izmantošanu līdz tās pieņemšanai ekspluatācijā, ja tā ir pirmās, otrās vai trešās grupas būve vai tās daļa, paredzēta administratīvā atbildība²⁹.

4.10. Jēdziena “pilsētvide” skaidrojums un piemērošana.

Jēdziens “pilsētvide” vērtējams atbilstoši konkrētā normatīvā akta³⁰ mērķim un kontekstam, tomēr pēc būtības ar to saprotama pilsētai raksturīga vide, kuras vizuālo tēlu veido apbūve, publiskā

²² MKN 240 4. pielikuma 11. punkts;

²³ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma 10. panta otrā daļa - viensēta ir savrupa viena dzīvojamā ēka vai savrupas vairākas dzīvojamās ēkas, kā arī ar šo ēku vai ēkām funkcionāli saistītās saimniecības ēkas teritorijā, kur zemi primāri izmanto lauksaimniecības vai mežsaimniecības vajadzībām;

²⁴ MKN 240 65.3. un 65.5. apakšpunkts.

²⁵ Līdz 2013. gada 22. maijam;

²⁶ MKN 240 regulējumā jēdzieni “būve”, tai skaitā, “ēka” un “inženierbūve” atbilst būvniecības jomas normatīvajos aktos noteiktajiem terminiem;

²⁷ Būvniecības likuma 15. panta pirmās daļas 1. punkts;

²⁸ Būvniecības likuma 21. panta otrā un trešā daļa;

²⁹ Būvniecības likuma 25. un 28. pants;

³⁰ Likumos (piemēram, Būvniecības likumā, Klimatnoturības un ekonomiskās ilgtspējas likumā, likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” u.c.) un Ministru kabineta noteikumos (piemēram, noteikumos Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”, noteikumos Nr. 127 “Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības noteikumi”, noteikumos Nr. 1019 “Zemes kadastrālās uzmērīšanas noteikumi”, noteikumos Nr. 500 “Vispārīgie būvnoteikumi” u.c.).

infrastruktūra, apstādījumi un citi pilsētas elementi. Tādējādi pilsētvides ainavas saglabāšana ir vērsta uz sakārtotas, drošas un estētiski pieņemamas vides nodrošināšanu šādās teritorijās.

Attiecībā uz Pašvaldību likumā lietotā termina “pilsētvide” skaidrojumu vēršam uzmanību, ka tas pēc būtības ir saistīts ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 500 “Vispārīgie būvnoteikumi” 158.2. apakšpunkta regulējumu, kas paredz, ka būve ir jāsakārto, jāveic tās konservācija vai jānojauc (atkarībā no konkrētiem apstākļiem), ja būves fasādes un citu ārējo konstrukciju tehniskais stāvoklis vai ārējais izskats neatbilst pilsētvides ainavas vai ainaviski vērtīgās teritorijas prasībām (būve ir vidi degradējoša vai bojā ainavu), kuras ir noteiktas pašvaldības saistošajos noteikumos par namu un to teritoriju un būvju uzturēšanu. Ņemot vērā par būvniecības jomu atbildīgās Ekonomikas ministrijas pausto viedokli, ka minētie noteikumi neparedz pilnvarojumu pašvaldību saistošo noteikumu izdošanai, attiecīgs pilnvarojums ir noteikts Pašvaldību likumā, vienlaikus akcentējot leģitīmo mērķi īpašu prasību (apgrūtinājumu) noteikšanai būvju īpašniekiem.

Ministrija pauž viedokli, ka pašvaldība saistošajos noteikumos par namu un to teritoriju un būvju uzturēšanu ir tiesīga precizēt termina “pilsētvide” tvērumu. Vienlaikus termina skaidrojums var aptvert tikai tādas teritorijas, kas pēc būtības atbilst pilsētvidei raksturīgajām pazīmēm.

5. Dīķi un derīgie izrakteņi

5.10. *Vai rekultivācijas veids kā atsevišķa darbība ir sasaistāma ar teritorijas plānojumā noteikto atļauto izmantošanu?*

Derīgo izrakteņu ieguves kārtību noteic Ministru kabineta 2012. gada 21. augusta noteikumi Nr. 570 “Derīgo izrakteņu ieguves kārtība” (turpmāk – noteikumi Nr. 570), cita starpā nosakot prasības visiem ar derīgo izrakteņu ieguvi saistīto darbu etapiem - derīgo izrakteņu ieguves vietas sagatavošanai ieguvei, ieguves vietas ekspluatācijai, iegūto derīgo izrakteņu un atlikušo derīgo izrakteņu krājumu uzskaitēi un ieguves vietas rekultivācijai. Sekojoši, ieguves vietas rekultivācija ir pēdējais no derīgo izrakteņu ieguves procesa posmiem un to veic atbilstoši noteikumi Nr. 570 noteiktajiem veidiem, tai skaitā izveidojot ūdenstilpes (90. un 91. punkts).

Likuma “Par zemes dzīlēm” 1. panta 28. punkts noteic, ka rekultivācija ir darbību kopums, kas veicams pēc derīgo izrakteņu ieguves, lai sagatavotu derīgo izrakteņu ieguves vietu turpmākai zemes izmantošanai atbilstoši plānotajam zemes lietošanas mērķim, tas ir, atbilstoši plānotajam rekultivācijas veidam. Turklāt rekultivācijas projektu saskaņo un uzrauga pašvaldība, līdz ar to, konkrētu rekultivācijas veida izvēli var ietekmēt arī pašvaldība.

Atbilstoši noteikumu Nr. 240 15. punktam teritorijas plānojumos vai lokālplānojumos nosaka funkcionālās zonas, lai parādītu un nodalītu dažādu teritoriju atšķirīgās funkcijas un pazīmes, kā arī noteiktu atļautos izmantošanas veidus. Viens no noteikumu Nr. 240 noteiktajiem teritorijas izmantošanas veidiem ir derīgo izrakteņu ieguve. Ņemot vērā normatīvajos aktos par zemes dzīļu izmantošanu noteikto, pašvaldībai primāri jāņem vērā, vai teritorijas plānojumā attiecīgajā funkcionālajā zonā noteikts teritorijas atļautās izmantošanas veids derīgo izrakteņu ieguve. Ievērojot to, ka derīgo izrakteņu ieguves projektus, kas ietver arī paredzamo rekultivācijas veidu, izstrādājams pirms derīgo izrakteņu ieguves un to, ka rekultivāciju var veikt vienlaikus ar derīgo izrakteņu ieguvi (noteikumi Nr. 570 86.¹ punkts), rekultivācijas veids kā atsevišķa darbība nav sasaistāms ar teritorijas plānojumā noteikto atļauto izmantošanu, bet uzskatāms par derīgo izrakteņu ieguves procesa neatņemamu sastāvdaļu.

Papildu informācija Valsts vides dienesta tīmekļa vietnē publicētajā informatīvajā materiālā: [Derīgo izrakteņu ieguves vietas rekultivācija](#).

5.11. *Kāpēc pašvaldības teritorijas plānojumu apbūves noteikumos ar atsevišķām ierobežojošām normām nedrīkst noregulēt atkāpes derīgo izrakteņu ieguvei, ja saņemts līdzās esošo nekustamo īpašumu īpašnieku vai tiesisko valdītāju rakstisks saskaņojums?*

Pienākumu noteikt plānošanas dokumentos drošības attālumus derīgo izrakteņu ieguves vietām nosaka Noteikumu Nr. 240 144.3. apakšpunkts. Likumdevējs šādu ierobežojumu noteicis, lai nodrošinātu sabiedrības interešu ievērošanu – cilvēku dzīves kvalitāti, drošību un vides ilgtspēju. Tā kā derīgo izrakteņu ieguves izraisītie procesi (trokšņa izplatība, gaisa piesārņojums, ietekme uz gruntsūdeņiem) skar intereses, kas nav ierobežojamas ar zemes vienību kadastrālajām robežām, noteiktais drošības attālums kalpo kā objektīva “buferzona”, kuras interpretācija privāttiesiskos darījumos nav pieļaujama.

Atkāpju pieļaušana no imperatīvām normām, pamatojoties uz privātpersonu rakstisku piekrišanu, būtu uzskatāma par nepieļaujamu publisko tiesību kontroles deleģēšanu personām, kurām šāds pilnvarojums nav dots. Turklāt šāda prakse faktiski nozīmētu grozījumus plānošanas dokumentos, neievērojot ārējo normatīvo aktu izstrādes procedūru, tādējādi pārkāpjot trešo personu tiesisko paļāvību un liedzot Satversmē garantēto tiesību uz labvēlīgu vidi efektīvu aizsardzību. Attiecīgi konkrētais ierobežojums ir uzskatāms par samērīgu Satversmes 105. pantā nostiprināto īpašuma tiesību ierobežojumu sabiedrības interesēs, un jebkurš tā pārkāpums vērtējams nevis civiltiesiskā kārtībā, bet gan kā teritorijas plānošanas dokumenta apbūves noteikumu pārkāpums.

Ja blakus esošās zemes vienības pieder vienam īpašniekam un tajās abās plānota derīgo izrakteņu ieguve, normatīvie akti pieļauj zemes vienību apvienošanu vai atradnes robežu precizēšanu licencēšanas procesā.

5.12. Nekustamajam īpašumam ir izstrādāts un spēkā stājies lokālpārplānojums. Vai šī lokālpārplānojuma īstenošanā var piemērot novada teritorijas plānojumā noteiktās prasības derīgo izrakteņu ieguvei, kas, pretēji lokālpārplānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu normām, pieļauj derīgo izrakteņu ieguvei noteikto minimālo attālumu no zemes vienības robežas samazināt, rakstiski saskaņojot ar attiecīgā nekustamā īpašnieka īpašnieku.

Kaut arī vēsturiski apstiprinātie teritorijas plānojumi, kas šobrīd ietilpst 2021. gada administratīvās reformas rezultātā izveidotā novada pašvaldības administratīvajā teritorijā, pieļauj derīgo izrakteņu ieguvei noteikto minimālo attālumu no zemes vienības robežas samazināt, rakstiski saskaņojot ar attiecīgā nekustamā īpašnieka īpašnieku, Teritorijas attīstības plānošanas likuma 24. panta ceturtdā daļa nepārprotami noteic, ka lokālpārplānojuma teritorijā ir spēkā lokālpārplānojumā noteiktais funkcionālais zonējums un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Turklāt saskaņošana ar blakus esošā nekustamā īpašuma īpašnieku vai tiesisko valdītāju ir civiltiesisks darījums, kas nevar mainīt normatīvajā aktā (saistošajos noteikumos) noteikto skaitlisko parametru.

Lai nodrošinātu tiesisko noteiktību un normatīvo aktu pareizu piemērošanu, saistošo noteikumu noslēguma jautājumos, ar kuriem tiek apstiprināts lokālpārplānojums, ir jāparedz to saistošo noteikumu spēka zaudēšana (pilnībā vai daļā) lokālpārplānojuma teritorijā, ar kuriem apstiprināts attiecīgais plānošanas dokuments, kā to noteic Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumu Nr. 628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem" 92. punkts.

6. Pašvaldības saistošo noteikumu pieņemšana, grozīšana, atcelšana

6.10. Vai vecāka detālpārplānojuma atcelšanas tiesiskās sekas ir jaunāka teritorijas plānojuma funkcionālā zonējuma grozījumi – transporta infrastruktūras teritorijas zonējuma atcelšana? Vai lokālpārplānojuma rezultātā sarkano līniju atcelšanas tiesiskās sekas ir teritorijas plānojuma funkcionālā zonējuma grozījumi – transporta infrastruktūras teritorijas zonējuma atcelšana?

Pēc detālpārplānojuma atcelšanas attiecīgajā teritorijā piemērojami vispārīgie teritorijas plānojuma vai lokālpārplānojuma nosacījumi. Savukārt teritorijas plānojumā noteiktā funkcionālā zonējuma, teritorijas izmantošanas aprobežojumu un apgrūtinājumu izmaiņas izstrādā kā teritorijas plānojuma grozījumus vai kā lokālpārplānojumu, ar kuru tiek grozīts teritorijas plānojums. Teritorijas plānojuma grozījumu paskaidrojuma rakstā ietver grozījumu pamatojumu un risinājumu aprakstu.

Ministrijas ieskatā detālpārplānojuma atcelšana nav vērtējama kā tiesiskās sekas jaunāka plānošanas dokumenta izstrādei, bet gan kā pašvaldības autonomās funkcijas izpilde teritorijas attīstības plānošanas jomā.

6.11. Vai ir lietderīgi uzsākt pašvaldības saistošo noteikumu grozījumu izstrādes procesu, lai teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos un grafiskajā daļā grozītu Inčupītes garumu atbilstoši šobrīd pastāvošajai faktiskajai situācijai un pārskatītu upei noteikto aizsargjoslas platumu?

Atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 3. jūlija noteikumiem Nr. 397 "Noteikumi par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru" Inčupīte atbilst upju baseinu apgabala ūdensteču 4. garuma kategorijai jeb ir klasificēta kā ūdenstece, kuras garums ir mazāks par 10 km. Tādējādi, ievērojot Aizsargjoslu likuma prasības un virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodiku, Inčupītei nosakāma aizsargjosla, kas ir ne mazāka kā 10 m plata josla katrā krastā.

Norādāms, ka ar aizsargjoslām tiek noteikti arī aprobežojumi zemes vienībās, kuras tās skar, tādējādi ierobežojot zemes vienību izmantošanu. Proti, aizsargjoslas noteiktajā teritorijā esošo zemes vienību īpašnieki nevar paļauties uz pilnīgu varas tiesību pār zemi, brīvi ar to rīkoties un iegūt visus

iespējamus labumus, tādējādi šo zemes īpašnieku Satversmes 105. pantā noteiktās pamattiesības uz īpašumu zināmā mērā ir ierobežotas.

Ņemot vērā, ka ar teritorijas plānojumu noteiktajam pamattiesību ierobežojumam, tāpat kā ikvienam personas pamattiesību ierobežojumam, jābūt noteiktam saskaņā ar likumu, kā arī tā pamatā jābūt rūpīgi izsvērtiem argumentiem, kādēļ tas ir vajadzīgs un samērīgs, Ministrijas ieskatā, nosakot virszemes ūdensobjektam (šajā gadījumā Inčupītei) lielāku aizsargjoslu (50 m), nekā to prasa Aizsargjoslu likuma minimālā prasība (10 m), šāds personu pamattiesību ierobežojums pašvaldībai ir argumentēti jāpamato. Ja pašvaldība šādu pamatojumu nespēj sniegt, Ministrijas ieskatā piemērojama Aizsargjoslu likumā noteiktā minimālā prasība par aizsargjoslas platumu (šajā gadījumā 10 m).

Jāpatur prātā, ka Aizsargjoslu likuma prasības kā augstāka juridiskā spēka tiesību normas prevalē pār pašvaldības teritorijas plānojumu, kas pieņemts kā saistošie noteikumi. Pašvaldībai pašai ir izšķiršanās noteikt, vai pastāv nepieciešamība iniciēt grozījumus teritorijas plānojumā, lai teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos labotu norādīto Inčupītes garumu atbilstoši šobrīd pastāvošajai faktiskajai situācijai un precizētu upei noteikto aizsargjoslas platumu.

7. Saules paneļi

7.10. *Par saules enerģētikas attīstības tendencēm*

Šobrīd aktuālāko skaidrojumu par saules paneļiem ir sniegusi Ekonomikas ministrija - [Skaidrojums par saules paneļiem](#), akcentējot, ka saules panelis ir iekārta, neatkarīgi no tā atrašanās vietas un uz attiecīgo iekārtu nav attiecināms Būvniecības likums. Ņemot vērā, ka saules paneļi nav būves, bet iekārtas, tās nav uzskatāmas par energoapgādes uzņēmumu Noteikumu Nr. 240 izpratnē un to izvietojumam nav noteikti ierobežojoši nosacījumi. Tādējādi Ministrijas ieskatā, ja teritorijas attīstības plānošanas dokumentos nav noteikti īpaši nosacījumi saules paneļu izveidošanai, tad pašvaldībām nav leģitīma iemesla atteikt vai izvirzīt kādus jaunus nosacījumus saules paneļu izveidošanai, vai arī izvirzīt prasību tos izveidot tikai kādā konkrētā teritorijas plānojumā noteiktā teritorijā.

7.11. *Vai zemes vienību, kas atbilstoši teritorijas plānojumam ir lauksaimniecības zeme, ir pieļaujams visu jeb 100 % noklāt ar saules paneļiem (atbilstoši Gaujas nacionālā parka zonējumam zemes vienība atrodas ainavu aizsardzības zonā)?*

Ja pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos konkrētajā teritorijā nav noteikts saules paneļu izvietojuma aizliegums vai ierobežojumi, tad šādā teritorijā saules paneļus var izvietot bez ierobežojumiem (normatīvie akti neparedz minimālo vai maksimālo saules paneļu skaita pieļaujamību vienā zemes vienībā). Papildus jāņem vērā Ministru kabineta 2012. gada 2. maija noteikumos Nr. 317 "Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" noteiktais, jautājumu gadījumā konsultējoties ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

7.12. *Kāds nekustamā īpašuma lietošanas mērķis nosakāms zemes vienībām, uz kurām izvietoti saules paneļi?*

Saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 20. jūnija noteikumu Nr. 496 "Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikācijas un nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība" 9. punktu palīdzību nekustamā īpašuma lietošanas mērķu un tiem piekrītošo zemes platību noteikšanā sniedz Valsts zemes dienests.

8. Vēja elektrostacijas

8.10. Kura institūcija ir atbildīgā par ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – IVN) procedūru?

Atbilstoši Ministru kabineta 2024. gada 7. jūnija rīkojumam Nr. 446 “Par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Klimata un enerģētikas ministrijas reorganizāciju” (turpmāk – Rīkojums Nr. 446) ar 2024. gada 1. jūliju tika reorganizēta Klimata un enerģētikas ministrija (turpmāk – KEM) un Ministrija. Saskaņā ar Rīkojumu Nr. 446 Ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde dabas aizsardzības jomā, bet KEM ir vadošā valsts pārvaldes iestāde vides aizsardzības politikas jomā un enerģētikas politikas jomā. Papildus tam Enerģētikas un vides aģentūra³¹ atbilstoši Rīkojuma Nr. 446 11. punktam ir KEM padotības iestāde, kura saskaņā ar likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” regulējumu ir kompetentā institūcija ietekmes uz vidi novērtējuma jomā.

Lai mazinātu administratīvo slogu uzņēmējiem un efektīvizētu vides pārvaldību, Valsts vides dienests (turpmāk – VVD) ir pārņēmis visas Enerģētikas un vides aģentūras funkcijas. Pašlaik VVD pilnībā nodrošina IVN procesus, enerģētikas politikas īstenošanu un uzraudzību, kā arī rūpniecisko avāriju riska novērtēšanu.

8.11. Kas tiek vērtēts IVN procedūrā?

IVN procesa ietvaros tiek vērtēta ietekme uz ainavu un bioloģisko daudzveidību, tajā skaitā ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, augu un putnu sugām, īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī pieļaujамie attālumi līdz dzīvojamām un publiskām ēkām. Kumulatīvo ietekmju vērtēšanas procesā ir jābalstās uz VVD izdotajās IVN programmās norādīto – kāda veida darbības (ne tikai vēja parki) var radīt kumulatīvās ietekmes³².

8.12. Kā sabiedrība tiek iesaistīta vēja parku plānošanas procesā?

Pašvaldības un sabiedrības iesaiste sākas jau no vēja parku plānošanas pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos atbilstoši plānošanas līmenim, ko nodrošina attiecīgā institūcija, attiecīgi stratēģijas un teritorijas plānojuma gadījumā – pašvaldība³³.

Plānojot vēja parku iekļaušanu pašvaldības plānošanas dokumentos, pirmkārt, jāņem vērā, ka šie dokumenti nevar būt pretrunā ar nacionālajiem politikas plānošanas dokumentiem un starptautiskām saistībām, ko Latvija ir apņēmusies izpildīt (t.sk. plānotajiem risinājumiem jāņem vērā kopējos valsts mērķus un tie nedrīkst pilnībā liegt risinājumus to sasniegšanai). Tā kā valsts izvirzījusi mērķi nodrošināt enerģētisko neatkarību, enerģētikas politiku pārorientējot uz atjaunojamiem energoresursiem, tad pašvaldību stratēģijās ietverami mērķi un uzdevumi šī kopīgā mērķa sasniegšanai.

Tāpat pašvaldības un sabiedrības iesaiste turpinās IVN procesā. Attiecīgi IVN procesā³⁴ sabiedrībai ir tiesības piedalīties visos posmos – sākot ar IVN sākotnējo publisko apspriešanu un priekšlikumu iesniegšanu³⁵, līdz publiskajai apspriešanai pēc IVN ziņojuma sagatavošanas un atkārtotas priekšlikumu sniegšanas³⁶. Ierosinātajam jānodrošina paziņojumu un ziņojuma publicēšana³⁷, īpašnieku informēšana³⁸

³¹ Iepriekš Vides pārraudzības valsts birojs; Ministru kabineta 2024. gada 17. decembra rīkojuma Nr. 1191 “Par Vides pārraudzības valsts biroja un Būvniecības valsts kontroles biroja reorganizāciju” 1. punkts.

³² Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 6. panta pirmā daļa.

³³ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 4. panta otrā daļa.

³⁴ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 14.² pants.

³⁵ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 15. pants.

³⁶ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 17. panta pirmā un ceturtā daļa.

³⁷ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 15. pants un 17. panta pirmā un otrā daļa.

³⁸ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 15. panta pirmā daļa.

un priekšlikumu izvērtēšana³⁹. Pašvaldība sniedz savu viedokli⁴⁰ un “gala” akceptu pirms plānotā projekta iespējamās realizācijas⁴¹.

Sabiedriskās apspriešanas procedūra ir uzskatāma par pamata elementu sabiedrības tiesību piedalīties ar vidi saistītu jautājumu pieņemšanā nodrošināšanas mehānismā. Tāpēc sabiedriskās apspriešanas procedūrai jābūt organizētai tā, lai efektīvi tiktu nodrošinātas sabiedrības iespējas šajā procedūrā piedalīties. Minētais izriet arī no likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 3. panta 4.1 apakšpunkta, kas noteic ierosinātāja pienākumu nodrošināt paredzētās darbības ietekmes novērtējuma sabiedrisko apspriešanu sabiedrībai pieejamā vietā un laikā⁴².

8.13. *Vēja elektrostaciju un vēja parku attālumu noteikšana no dzīvojamām ēkām*

Ne pašvaldību, ne Ministrijas kompetencē nav veikt inženiertehniska rakstura aprēķinus par to, cik liels attālums nepieciešams, lai garantētu vēja elektrostaciju drošu ekspluatāciju, jo šādus aprēķinus pilnvarotas veikt institūcijas, kurām likumdevējs šādu uzdevumu noteicis⁴³. Par enerģētikas politiku atbildīgā ministrija ir KEM. Konkrēto vēja elektrostaciju izvietojumu nosaka IVN procesa laikā. IVN rezultātā tiek izstrādāti risinājumi konkrētai situācijai, ietverot pieļaujamos attālumus līdz dzīvojamām ēkām, Noteikumu Nr. 240 regulējums noteic tikai minimālo pieļaujamo attālumu.

9. Nekustamā īpašuma atsavināšana

9.10. *Starp pašvaldību un juridisku personu vēsturiski bija noslēgts zemes nomas līgums, ar kuru juridiskai personai bija piešķirtas apbūves tiesības. Nomnieks uz nomātās zemes uzbūvējis būvi. Apbūves tiesība nomniekam izbeigta, noslēdzot jaunu zemes nomas līgumu ar termiņu līdz 2028. gada 31. decembrim, līgumā nosakot, ka uz iznomātā zemesgabala atrodas nomniekam piederošs, zemesgrāmatu nodaļā reģistrēts nekustamais īpašums – būve.*

Vai pašvaldība, pamatojoties uz Aizsargjoslu likuma 36. panta trešās daļas 1. punktu, drīkst atsavināt par labu juridiskai personai pašvaldības īpašumā esošo zemi, kas atrodas Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes krasta kāpu aizsargjoslā?

Ja līdz 2017. gada 1. janvārim noslēgtajos līgumos par zemes nomu, kuros bija paredzētas nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus, nav ietverts noteikums par ēkas (būves) piederību pēc nomas līguma termiņa notecējuma, piemērojams Civillikuma 1129.⁹ pants, proti, uz apbūves tiesības pamata uzceltā būve pēc apbūves tiesības izbeigšanās kļūst par zemes gabala būtisku daļu. Zemes gabala īpašnieks uz apbūves tiesības pamata uzcelto būvi iegūst īpašumā bez atlīdzības, ja vien atlīdzība apbūves tiesīgajam nav noteikta līgumā par apbūves tiesības piešķiršanu. Līgumā par apbūves tiesības piešķiršanu var noteikt, ka apbūves tiesīgajam pirms apbūves tiesības izbeigšanās ir pienākums atbrīvot zemes gabalu no būves.

Tas nozīmē, ka pēc zemes nomas izbeigšanās nomniekam (kā būves īpašniekam uz nomas laiku) ir pienākums atdot zemesgabalu tās īpašniekam, cik vien labā stāvoklī iespējams (Civillikuma 2152. pants), bet uz zemesgabala esošā būve kļūst par zemesgabala sastāvdaļu, t.i., zemesgabala īpašnieka īpašumu, ja puses līgumā nebija vienojušās citādi.

³⁹ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 17. panta sestā un septītā daļa.

⁴⁰ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 14. pants.

⁴¹ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 21. panta pirmā daļa un 22. panta pirmā un otrā daļa.

⁴² Sk. Augstākās tiesas 2018. gada 7. maija sprieduma lietā Nr. SKA -356/2018 11. punktu.

⁴³ Sk. Satversmes tiesas 2011. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 2010-48-03 6.11. apakšpunktu.

Aizsargjoslu likuma 36. panta trešās daļas 1. punkta plašākais mērķis ir aizsargāt un saglabāt piekrastes aizsargjoslā esošās dabas un ar to saistītās vērtības un vienlaikus nodrošināt, ka visa sabiedrība tās ilgtermiņā var baudīt. Tādēļ vienlaikus normas mērķis ir arī nodrošināt, ka zeme piekrastes aizsargjoslā tiek saglabāta valsts vai pašvaldības īpašumā. Tādējādi, nosakot ierobežojumu šajā teritorijā atsavināt valsts vai pašvaldības zemi, tiek nodrošināts, ka šī teritorija tiek saglabāta valsts un pašvaldības īpašumā un līdz ar to – pilnīgā pārziņā. Likumdevējs ir atzinis, ka tādā veidā visefektīvāk ir nodrošināma aizsargājamo vērtību saglabāšana un pieejamība sabiedrībai ilgtermiņā⁴⁴.

Tādējādi Ministrijai ieskatā pašvaldībai nav tiesības atsavināt par labu būves īpašniekam (terminēta īpašuma tiesība) zemesgabalu, kas atrodas Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas teritorijā.

⁴⁴ Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019. gada 17. decembra sprieduma lietā Nr. SKA-1/2019 (A420684911) 37. punkts.

10. Servitūts

10.10. Servitūtu nodibināšana un pašvaldības iesaiste procesā

Servitūtu, tai skaitā, ceļa servitūtu nodibināšanas un izlietošanas kārtību nosaka Civillikums. Civillikumā iekļautais vispārējais servitūtu regulējums nosaka, ka servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemes gabalam par labu. No minētā izriet, ka servitūts pēc būtības pastāv noteiktai personai vai noteiktam nekustamam īpašumam par labu, proti, servitūta attiecība veidojas starp divu nekustamu lietu īpašniekiem, ja šīs lietas nepieder vienām un tām pašām personām, no kurām viens apgrūtināts otram par labu. Atbilstoši Civillikuma regulējumam ceļa servitūtus nodibina ar likumu, ar tiesas spriedumu vai ar līgumu. Minētais uzskaitījums ir konkrēts un galīgs, līdz ar to Civillikums vai citi normatīvie akti nenoteic citus veidus kā var nodibināt ceļa servitūtu. Tādējādi ceļa servitūtu nodibināšana un uzraudzība ir civiltiesisks jautājums, kas saskaņā ar Pašvaldību likumu nav pašvaldību kompetencē. No minētā izriet, ka pašvaldība, nav tiesīga ietekmēt servitūtu nodibināšanu vai dzēšanu. Servitūtu nodibināšana, grozīšana vai izbeigšana var notikt vienīgi Civillikuma noteiktajā kārtībā.

Ņemot vērā minēto, pašvaldībai nav tiesību uzlikt par pienākumu un zemes ierīcības projekta izstrādes un īstenošanas procesā pieprasīt zemes vienības īpašniekam nodibināt ceļa servitūtu ar līgumu un to reģistrēt Zemesgrāmatā. Papildus tam pašvaldībai nav tiesību noraidīt zemes ierīcības projekta apstiprināšanu, ja Zemesgrāmatā nav nostiprinātas ceļa servitūta lietojuma tiesības, bet zemes ierīcības projekta grafiskajā daļā ir norādītas piekļuves iespējas jaunveidojamai zemes vienībai un attiecīgs paskaidrojums par ceļa servitūtiem, ko paredzēts nodibināt projekta īstenošanas gaitā, ietverts zemes ierīcības projekta paskaidrojuma rakstā.

Servitūtu, tai skaitā, ceļa servitūtu nodibināšanas un izlietošanas kārtību nosaka Civillikums. Civillikumā iekļautais vispārējais servitūtu regulējums nosaka, ka servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemes gabalam par labu. No minētā izriet, ka servitūts pēc būtības pastāv noteiktai personai vai noteiktam nekustamam īpašumam par labu, proti, servitūta attiecība veidojas starp divu nekustamu lietu īpašniekiem, ja šīs lietas nepieder vienām un tām pašām personām, no kurām viens apgrūtināts otram par labu. Atbilstoši Civillikuma regulējumam ceļa servitūtus nodibina ar likumu, ar tiesas spriedumu vai ar līgumu. Minētais uzskaitījums ir konkrēts un galīgs, līdz ar to Civillikums vai citi normatīvie akti nenoteic citus veidus kā var nodibināt ceļa servitūtu. Tādējādi ceļa servitūtu nodibināšana un uzraudzība ir civiltiesisks jautājums, kas saskaņā ar Pašvaldību likumu nav pašvaldību kompetencē. No minētā izriet, ka pašvaldība, nav tiesīga ietekmēt servitūtu nodibināšanu vai dzēšanu. Servitūtu nodibināšana, grozīšana vai izbeigšana var notikt vienīgi Civillikuma noteiktajā kārtībā.

Ņemot vērā minēto pašvaldībai nav tiesību uzlikt par pienākumu un zemes ierīcības projekta izstrādes un īstenošanas procesā pieprasīt zemes vienības īpašniekam nodibināt ceļa servitūtu ar līgumu un to reģistrēt Zemesgrāmatā. Papildus tam pašvaldībai nav tiesību noraidīt zemes ierīcības projekta apstiprināšanu, ja Zemesgrāmatā nav nostiprinātas ceļa servitūta lietojuma tiesības, bet zemes ierīcības projekta grafiskajā daļā ir norādītas piekļuves iespējas jaunveidojamās zemes vienībai un attiecīgs paskaidrojums par ceļa servitūtiem, ko paredzēts nodibināt projekta īstenošanas gaitā ietverts zemes ierīcības projekta paskaidrojuma rakstā.

10.11. *Servitūta tiesības nodibināšana / nostiprināšana / iegūšana*

Lai iegūtu tiesības izmantot citu nekustamo īpašumu piekļuvei savam nekustamajam īpašumam, saskaņā ar Zemesgrāmatu likumā iekļauto regulējumu jāvērsas zemesgrāmatā ar nostiprinājuma lūgumu nostiprināt ceļa servitūta lietojuma tiesības. Šādam nostiprinājuma lūgumam nepieciešams pievienot servitūta teritorijas grafisko attēlojumu un tiesību nodrošinājuma dokumentus, kas apliecina tiesības lietot konkrēto ceļa servitūtu.

Atbilstoši Zemesgrāmatu likumā noteiktajam ceļa servitūts, kas zemesgrāmatā ierakstīts atzīmes veidā, var tikt aizstāts ar ierakstu jeb ceļa servitūts kļūst par lietu tiesību, ja tas tiek nodibināts atbilstoši Civillikumam. Savukārt no servitūta izrietošā lietu tiesība ir nodibināta un spēkā iesaistītajām pusēm tikai pēc servitūta ierakstīšanas zemesgrāmatās. No minētā secināms, ka faktiskā ceļa izmantošana līdz darījuma koroborācijai var tikt uzskatīta tikai par lietojumu, kas balstīta vienīgi uz īpašnieka piekrišanu. To nevar atzīt par tiesību valdījumu, jo servitūta izlietošana var sākties tikai tad, kad tas ir ierakstīts zemesgrāmatā. Līdz ar to, lai nodibinātu ceļa servitūtu un tas iegūtu publiska akta spēku un būtu saistošs trešajām personām, tiesībām jābūt nostiprinātām zemesgrāmatā ieraksta veidā.

Papildus jāņem vērā, ka servitūts nodibināms, ja tas nepieciešams valdošā nekustamā īpašuma labumam saskaņā ar Civillikumu, bet ne, lai radītu zināmas ērtības valdošā nekustamā īpašuma īpašniekam.

10.12. *Pašvaldības iesaiste servitūtu dzēšanā, ja tie noteikti zemes reformas laikā*

Ministrijas ieskatā, pašvaldībām iesaistoties jautājuma risināšanā par apgrūtinājumu – servitūtu aktualizēšanu (dzēšanu), kas sākotnēji noteikti zemes reformas (privatizācijas) procesā, pamatojoties uz likumu “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” un šobrīd faktiski nepilda savu funkciju, tās nepārsniegtu savu kompetenci, jo kā atzinusi tiesa, minēto jautājumu iespējams risināt ne vien tiesā, bet arī pašvaldībās. Savukārt, ja ir iespējams konkrēti identificēt valdošo nekustamo īpašumu, kura labā minētajam tiesības nodrošinājumam jākalgo, tad nekustamo īpašumu īpašnieku strīds par atzīmes turpmāku pastāvēšanu ir civiltiesisks un var tikt atrisināts civilprocesuālā kārtībā. Proti, saņemot lūgumu izsniegt pašvaldības apliecinājumu par servitūtu vai zemesgrāmatas atzīmju dzēšanu, Pašvaldībai būtu jāvērtē tās iesaiste tikai tādā gadījumā, ja nav iespējams konkrēti identificēt valdošo nekustamo īpašumu.

Lemjot par apgrūtinājumu – ceļa servitūtu aktualizēšanu (dzēšanu) Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā, savstarpēji nošķirami tie servitūti, kas nodibināti uz likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” (pašvaldībai ir tiesības pieņemt lēmumu) un Civillikuma (civiltiesisks jautājums, kas ir ārpus pašvaldības kompetences) pamata.

10.13. *Ceļa servitūta lietošana un uzturēšana*

Ceļa servitūtu nodibināšanas un izlietošanas kārtību nosaka Civillikums. Servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemes gabalam par labu. Līdz ar to attiecīgā servitūta izlietotājs ir tiesīgs izmantot šo servitūtu, lai varētu piekļūt savā īpašumā esošām zemes vienībām. Tomēr servitūta lietotājam nav tikai tiesības lietot ceļa servitūtu, bet ir pienākums to arī uzturēt.

11. Civiltiesisku jautājumu regulēšana teritorijas plānošanā (kaimiņi)

11.10. *Apbūves noteikumi pagalmos atļauj līdz 1,2 m augstus dzīvžogus, taču kaimiņa tūjas pārsniedz 2 m un aizsedz manu teritoriju. Ne kaimiņš, ne pašvaldība pārkāpumu nenovērš.*

Lai arī pašvaldības mēdz teritorijas plānošanas dokumentos, ko apstiprina ar saistošajiem noteikumiem, regulēt civiltiesiskus jautājumus (žogu risinājumu saskaņošana ar kaimiņiem, augu un koku, tāpat komposta kaudzes attālums no kaimiņa robežas, ko iespējams samazināt ar rakstisku saskaņojumu u.c.), Ministrija vairākkārt uzsvērusi pašvaldību uzmanību, ka tām nav tiesisko instrumentu, kā risināt civiltiesiskas konfliktsituācijas starp privātpersonām, kuru strīdu izskatīšana ir piekritīga tiesai. Šādu civiltiesisku prasību neievērošanas gadījumos pašvaldībai nav tiesību minēto jautājumu risināt administratīvā procesa vai administratīvā pārkāpuma procesa kārtībā un saukt vainīgo personu pie atbildības.

12. Ielas un ceļi

12.10. *Juridiskai personai piederošas ielas ar apgaismojumu, bez saskaņojuma saņemšanas no īpašnieka, pašvaldība ar teritorijas plānojumu noteikusi par pašvaldības nozīmes ielām. Kāda ir pārņemšanas procedūra, ja tāda ir? Nekustamais īpašums un infrastruktūra ir uzņēmuma īpašums un uzņēmuma aktīvi, kādā laika periodā un kāda kārtība ir paredzēta sabiedrībai nepieciešamā īpašuma atsavināšanai, un kāda ir tā kārtība? Ja juridiskai personai ir piederošs īpašums un infrastruktūra, vai pašvaldība var apsaimniekot citai personai piederošu īpašumu?*

Atbilstoši Zemes pārvaldības likumam pašvaldības nozīmes ielas statusa noteikšana iespējama divos veidos – ar administratīvo aktu (tikai ar visu zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju piekrišanu) vai ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentu (lokālplānojumu vai teritorijas plānojumu). Pašvaldības nozīmes ceļš vai iela ir privātā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojums nekustamajam īpašumam, kas noteikts sabiedrības interesēs, lai nodrošinātu vienotu ceļu un ielu tīklu pašvaldībā un sabiedrības iespējas un tiesības ikvienam to izmantot. Proti, pašvaldības ielas statuss ir apgrūtinājums sabiedrības interesēs, nevis īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām. Minētais apgrūtinājums saprotams tādējādi, ka zemes īpašnieki nevar liegt citu personu tiesības, lietojot pašvaldības nozīmes ielu, pilnvērtīgi izmantot tiem piederošo nekustamo īpašumu, kas citastarp ietver arī piekļuvi šiem īpašumiem, nevar liegt arī citu transporta līdzekļu un gājēju kustību, kā arī likt šķēršļus pašvaldībai nodrošināt ceļa uzturēšanu.

Zemes pārvaldības likuma 8.1 panta ceturtā daļa nosaka, ka pašvaldība saistošajos noteikumos paredzētajā kārtībā piedalās pašvaldības nozīmes ceļa vai ielas būvniecībā un uzturēšanā. Pašvaldība saistošajos noteikumos paredz kārtību, kādā pašvaldība sedz izmaksas par pašvaldības nozīmes ceļa vai ielas būvniecību un uzturēšanu. No minētā secināms, ka likums noteic ne vien tiesības noteikt pašvaldības nozīmes ceļus un ielas, bet uzliek arī pienākumu pašvaldībai pieņemt saistošos noteikumus par kārtību, kādā pašvaldība sedz izmaksas par šo ielu uzturēšanu un būvniecību.

12.11. *Par pašvaldības nozīmes ceļa statusu*

Pašvaldības nozīmes ceļš ir privātā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojums nekustamajam īpašumam, kas noteikts sabiedrības interesēs, lai nodrošinātu vienotu ceļu un ielu tīklu pašvaldībā un sabiedrības iespējas un tiesības ikvienam to izmantot. Minētā tiesību norma neparedz, ka attiecīgais lietošanas tiesību aprobežojums būtu nosakāms valsts un pašvaldību autoceļiem. Tāpat šī tiesību norma neparedz, ka noteiktā kārtībā noteiktais lietošanas tiesību aprobežojums būtu uzskatāms par pašvaldības ceļu.

Pašvaldības nozīmes ceļš ir publiski pieejams un kamēr ir spēkā šis statuss, ir aizliegts ierobežot transporta un gājēju kustību pa to. Pašvaldība saistošajos noteikumos paredzētajā kārtībā piedalās pašvaldības nozīmes ceļa vai ielas būvniecībā un uzturēšanā. Pašvaldības saistošajos noteikumos paredz kārtību, kādā pašvaldība sedz izmaksas par pašvaldības nozīmes ceļa vai ielas būvniecību un uzturēšanu.

13. Degradētas teritorijas

13.10. Kas atbild / nosaka teritoriju par degradētu?

Par degradētu teritoriju pašvaldība var noteikt tādu teritoriju, kura atbilst Ministru kabineta 2021. gada 6. jūlija noteikumu Nr. 465 “Noteikumi par degradēto teritoriju un augsnes degradācijas novērtēšanu, degradācijas kritērijiem un to klasifikāciju” 1. pielikumā dotajiem degradācijas novērtēšanas kritērijiem.

Degradēto teritoriju noteikšana paredzēta, lai risinātu dažādus jautājumus, piemēram, noteiktu paaugstinātu nekustamā īpašuma nodokļa likmes, noteiktu atvieglojumus nekustamā īpašuma vai zemes nomai, ieguldītu Eiropas Savienības fondus degradēto teritoriju rekultivācijai, uzņēmējdarbības veicināšanai un kopumā veicinātu ilgtspējīgu zemes izmantošanu, apzinot, sakopjot vai arī revitalizējot degradētas teritorijas vietējā un valsts līmenī.

13.11. Vai piesārņota vai potenciāli piesārņota ir degradēta teritorija?

Saskaņā ar Ministru kabineta 2021. gada 6. jūlija noteikumu Nr. 465 “Noteikumi par degradēto teritoriju un augsnes degradācijas novērtēšanu, degradācijas kritērijiem un to klasifikāciju” regulējumu arī piesārņota vai potenciāli piesārņota vieta var tikt noteikta par degradētu teritoriju, bet noteikumos netiek noteikta piesārņotu un potenciāli piesārņotu vietu apzināšana, reģistrācija, izpēte un piesārņotu vietu sanācija. Attiecīgi šīs darbības reglamentē likums “Par piesārņojumu” un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi.

14. Dažādi

14.10. Par lauksaimniecības dzīvnieku turēšanu pilsētās un ciemos, apbūves teritorijā, kas nav paredzēta lauksaimnieciskai izmantošanai

Atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarba likuma 1. panta 4. punktam un 13. panta trešajai daļai, lauksaimniecības dzīvnieki ir liellopu, cūku, aitu, kazu, zirgu, kažokzvēru, trušu, mājputnu, medus bišu (*Apis mellifera* L.) un citu sugu dzīvnieki, kurus audzē un tur dzīvnieku izcelsmes produktu iegūšanai. Lauksaimniecības dzīvnieki ir arī zirgi, kas piedalās sacensībās⁴⁵ vai tiek turēti kā “lolojumdzīvnieki”.

Atbilstoši normatīvajiem aktiem, zirgi ir lauksaimniecības dzīvnieki, un neatkarīgi no tā, kādam mērķim tie tiek turēti - dzīvnieku izcelsmes produktu iegūšanai vai kā “lolojumdzīvnieki”, to turēšanā jānodrošina normatīvajos aktos noteiktās dzīvnieku turēšanas veselības un labturības prasības⁴⁶, kuru izpildi kontrolē Pārtikas un veterinārais dienests. Viena no labturības prasībām ir to turēšanai nodrošināt speciālu dzīvnieku novietni⁴⁷.

Atbilstoši Ministru kabineta 2018. gada 12. jūnija noteikumiem Nr. 326 “Būvju klasifikācijas noteikumi”, dzīvnieku novietne klasificējama kā palīgēka, ja tās kopējā platība ir līdz 60 m².

Noteikumos Nr. 240 138. punkts pilnvaro pašvaldības teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā noteikt teritorijas pilsētās un ciemos, kurās var izvietot lauksaimniecības dzīvnieku turēšanai paredzētas būves, kas nozīmē, ka pašvaldība, ņemot vērā reālo situāciju, var izvērtēt lauksaimniecības dzīvnieku, piemēram, trušu, mājputnu vai zirgu turēšanas iespējas un atsevišķas dzīvojamās apbūves teritorijas, tai skaitā teritorijas, kurām noteikts funkcionālais zonējums savrupmāju apbūves teritorija (DzS), noteikt kā piemērotu lauksaimniecības dzīvnieku turēšanai. Papildus, nosakot šādu teritoriju, jāņem vērā, ka Noteikumu Nr. 240 138.1. apakšpunkts ierobežo lauksaimniecības dzīvniekiem paredzēto būvju ierīkošanu publiskās apbūves teritorijās un daudzdzīvokļu māju apbūves teritorijās (daudzdzīvokļu māju apbūve kā teritorijas izmantošanas veids ietilpst vairāku funkcionālo zonu atļauto izmantošanu tvērumā).

Plānojot konkrētu lauksaimniecības dzīvnieku novietnes būvniecību, jāņem vērā Noteikumu Nr. 240 140. punkts, kas noteic minimālos attālumus, kādā izvietojama jauna lauksaimniecības dzīvnieku turēšanai paredzēta būve no tuvākās esošās dzīvojamās ēkas vai publiskas būves, dzīvnieku vienības aprēķinot atbilstoši Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumiem Nr. 834 “Prasības ūdens, augšnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma”.

Noteikumi Nr. 240 vispārīgi noteic regulējumu tikai attiecībā uz lauksaimniecības dzīvnieku turēšanu, regulējums neparedz ierobežojumus vai prasības citu dzīvnieku, piemēram mājas (istabas) dzīvnieku turēšanai.

14.11. Pašvaldība neatbild uz iesniegumiem vai sniedz atbildi novēloti, pārkāpjot Iesniegumu likumā noteikto termiņu atbildes sniegšanai.

Atbildes nesniegšana vai atbildes nesniegšana pēc būtības kā faktiskā rīcība atbilstoši Administratīvā procesa likumam var tikt pārbaudīta administratīvajā tiesā. Iedzīvotājs, nesaņemot atbildi uz savu iesniegumu, ir tiesīgs vērsties Administratīvās rajona tiesas attiecīgajā tiesu namā (atbilstoši savas dzīvesvietas adresei), iesniedzot pieteikumu Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, vienlaikus motivētā veidā ir tiesīgs arī lūgt atlīdzināt iestādes nodarītos zaudējumus, ja tādi radušies tiešā cēloņsakarībā ar attiecīgās atbildes nesniegšanu.

⁴⁵ Ministru kabineta 2019. gada 26. februāra noteikumu Nr. 97 “Zirgu snieguma pārbaudes kārtība, kā arī kārtība zirgu dalībai sacensībās” 13. punkts noteic, ka zirgu sacensības ir jebkuras jātnieku sporta vai pajūgu braukšanas sacensības, darbspēju pārbaudes, zirgu sporta spēles un paraugdemonstrējumi.

⁴⁶ Ministru kabineta 2008. gada 2. janvāra noteikumi Nr. 5 “Lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgās labturības prasības”

⁴⁷ Veterinārmedicīnas likum 2.¹ pants noteic, ka dzīvnieku novietnes ir pakļautas valsts veterinārajai uzraudzībai un kontrolei.